

Ruokaviraston raportti

Rehuvalvonnan raportti 2023

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Päiväys:	22.4.2023
Asianumero:	1199/00.01.02.00.01/2024
	Ruokavirasto
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	Elintarvikeketju, Elintarviketurvallisuusosasto, Rehujaosto
Hyväksyjä:	Tiina Lapveteläinen
Laatija/laatijat:	Ruokaviraston rehujaosto
Lisätietoja:	

SISÄLLYSLUETTELO

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	3
2 REHUALAN TOIMIJOIDEN JA REHUJEN VALMISTUKSEN MÄÄRÄT	4
2.1 Rehualan toimijat	4
2.2 Rehujen valmistus	4
3 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN, SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	6
3.1 Alkutuotannon toimijat (tilavalvonta).....	6
3.1.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen	6
3.1.2 Säännöstenmukaisuus	7
3.1.3 Korjaavat toimenpiteet.....	9
3.2. Rehualan toimijat	9
3.2.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen	9
3.2.2 Säännöstenmukaisuus	12
3.2.3 Korjaavat toimenpiteet.....	16
3.3 Tuotevalvonta (kotimainen valmistus, tuonti, vähittäismyynti)	17
3.3.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen	17
3.3.2 Säännöstenmukaisuus	24
3.3.2.1 Mikrobiologisten vaarojen esiintyminen	29
3.3.2.2 Kielletty eläinvalkuainen	30
3.3.2.3 Kasvipörsäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuhohyönteiset.....	30
3.3.2.4 Kemiaaliset haitalliset ja kielletyt aineet	30
3.3.2.5 Rehujen muuntogeenisyyden valvonta	32
3.3.2.6 Elintarvikkeita ja rehuja koskeva, eurooppalainen nopea hälytysjärjestelmä (RASFF) ja hallinnollista avunantoa koskeva järjestelmä (AAC).....	32
3.3.3 Korjaavat toimenpiteet.....	33
4 SÄÄNNÖSTENMUKAISUUDEN VARMISTAMINEN	33
4.1 Toimijoiden säännösten tuntemus	33
4.2 Valvontakäytännöt	35
5 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	35
5.1. Komission suorittamat auditoinnit.....	35
5.2 Muut auditoinnit	35
5.3 Tarkastajien koulutuksesta antamat palautteet	36
5.4 Asiakaspalautteet.....	36
6 VALVONNAN RESURSSIT	37
7 MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN	39

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Rehervalvonnan strategisena vaikuttavuustavoitteena on varmistaa, että markkinoille saatettujen rehujen koostumus vastaa tuotteista annettuja tietoja ja että ne ovat hyvälaatuisia, turvallisia ja käyttötarkoitukseensa sopivia koko Suomen alueella. Rehuja valvotaan kaikissa rehujen tuotanto-, valmistus- ja jakeluvaiheissa. Tavoitteena on, että vaatimukset täyttävien rehunäytteiden osuus on 99 % ja että salmonellaa ei esiinny markkinoille saatetuissa elintarviketuotantoeläinten rehuissa. Molemmat tavoitteet saavutettiin. Vaatimukset täyttävillä rehunäytteillä tarkoitetaan tässä rehuissa esiintyvien haitallisten ja kiellettyjen aineiden sekä eliöiden esiintymistä suhteessa em. rehuista tehtyihin haitallisten ja kiellettyjen aineiden ja eliöiden analyysihin.

Näytteenotto ja näytteistä tehtävät analyysit kohdennetaan riskiperusteisesti. Tavoitteena on varmistua, että erityisesti ne rehut, jotka saattavat sisältää haitallisia tai kiellettyjä aineita, jäävät valvonnan haaviin mahdollisimman suurella todennäköisyydellä ja valvonta on vaikuttavaa. Rehunäytteiden valvontatulosten perusteella arvioiden Suomessa valmistetut ja markkinoille saatetut rehut täyttävät edelleen suurelta osin rehulainsäädännössä rehujen turvallisuudelle ja laadulle asetetut vaatimukset. Nettikauppaa valvotaan sekä osana muuta toimijoiden valvontaa että omana kokonaisuutena. Ruokavirasto ei todennut rehuperäisiä eläinten salmonellatartuntoja tai elintarvikkeiden saastumisia. Salmonellaa todettiin rehujen tuontierissä kuten aikaisempina vuosina.

Tarkastusten perusteella rehualan toimijat noudattavat rehulainsäädännön vaatimuksia yleisesti ottaen hyvin, mutta puutteitakin löytyy. Määrällisesti todettiin tänäkin vuonna eniten lieviä, luokan kolme puutteita. Puutteiden määrä hieman kasvoi verrattuna edellisvuoteen. Poikkeuksellisesti toimintavuoden aikana havaittiin ja annettiin luokan 1 eli vakavimpia puutteita kolmessa tarkastuksessa. Tehdyistä tarkastuksista kahdeksassa ei havaittu puutteita, joten toimenpiteitäkään ei edellytetty.

Kokkidiostaatteja ja lääkeaineita sisältävien rehujen tuotannossa voi tapahtua väistämättömiä, teknologisia jäämien siirtymiä seuraaviin rehujen valmistuseriin. Jäämien siirtymät sekä muut rehuissa kielletyt yhdisteet on huomioitu elintarviketuotantoeläinten rehuja valmistavien rehutehtaiden valvonnassa. Lääkerehujen valmistus elintarviketuotantoeläimille oli toimintavuonna edelleen vähäistä. Elintarviketuotantoeläimistä lääkerehuja valmistettiin ainoastaan kaloille. Elintarviketuotantoeläimille tarkoitetuissa rehuissa ei todettu jäämien enimmäismääriä ylittäviä pitoisuuksia kokkidiostaatteja eikä lääkeaineiden jäämiä.

Alkutuotannon toimijoiden valvonnassa Ruokavirasto havaitsi v. 2023 puutteita vain hyvin pienellä osalla valvotuista tiloista, kuten edellisnäkin vuosina. Havaitut laiminlyönnit liittyivät rehujen hankintaan rekisteröidyltä rehualan toimijalta, rehukirjanpitoon ja jätteiden, vaarallisten aineiden ym. eläinten ruokinnassa kiellettyjen tuotteiden varastointiin rehuista erillään. Kotieläintiloilla todettiin edellisen vuoden tapaan salmonellaa tuotantoeläimissä,

mutta eläinten ruokintaan tarkoitetuista rehueristä otetuista näytteistä tiloilla ei todettu salmonellaa.

Rehujen, erityisesti rehun lisäaineiden, vienti oli vilkasta, ja rehualan toimijat lähettivät vientitodistuspyyntöjä edelleen paljon. Euraasian vienti kuitenkin väheni hyvin pieneksi Venäjän ja Valko-Venäjän talouspakotteiden vuoksi.

Käytettävissä olevaan resurssimäärään nähden valvonta on hyvin vaikuttavaa. Se, että rehualvonta on suureksi osaksi keskitetty Ruokavirastoon, tuo mukanaan asiantuntemuksen ja toimijoiden tuntemisen keskittymän, joka luo merkittävää synergiaa eri rehualvonnin osa-alueiden välille ja mahdollistaa valvontaa pienillä resursseilla.

2 REHUALAN TOIMIJOIDEN JA REHUIEN VALMISTUKSEN MÄÄRÄT

2.1 Rehualan toimijat

Ruokaviraston rekisterissä oli 1.1.2023 rehualan alkutuotannon toimijoita 62 919 ja muita rehualan toimijoita 2 337. Alkutuotannon toimijoiden rekisteröinti-ilmoituksia saapui v. 2023 aikana yhteensä 816 kpl, joista uusia 193 kpl, muutoksia 383 kpl ja lopetuksia 214 kpl. Vuonna 2023 alkutuotannon toimijoiden rekisterissä tehtiin mittavia siivouksia, joissa rekisteristä poistettiin esimerkiksi yli 13 000 kpl toimijoita, joilla oli lakkautettu tila- tai y-tunnus. Siivousten jälkeen rehualan alkutuotannon toimijoita oli rekisterissä 49 676 kpl (29.12.2023). Muiden rehualan toimijoiden rekisteröinti-ilmoituksia saapui yhteensä 299 kpl (299 kpl v. 2022), joista uusia ilmoituksia oli 129 (152), muutosilmoituksia 84 kpl (83) ja lopetusilmoituksia 78 kpl (64). Ilmoituksista 58 % tehtiin Touko-asiointipalvelun kautta, ja Toukon käyttö ilmoitusten antamisessa kasvoi edelleen verrattuna edelliseen vuoteen (53 %). Muutosilmoituksia (79 %) annettiin eniten Toukon kautta kaikista ilmoitustyypeistä. Vientitodistuksia kirjoitettiin 684 kpl (405 alkuperäiskappaletta ja 279 kopiota), noin 5 % vähemmän kuin vuonna 2022 (712 kpl).

Luomurehutoimijoita oli 1.1.2023 rekisterissä 39 kpl. Vuoden 2023 aikana uusia luomurehutoimijoita tuli kaksi ja kolme toimijaa erosi valvonnasta.

2.2 Rehujen valmistus

Rehualan toimijoiden vuosi-ilmoitusmenettelyyn tehtyjen muutosten takia viimeisimmät tiedot tuotantoeläinten rehuseosten valmistusmääristä Suomessa ovat vuodelta 2022, jolloin rehuseoksia valmistettiin yhteensä 1 425 milj. kg. Määrä vähentyi noin kolme prosenttia vuodesta 2021. Kuten edellisinäkin vuosina valmistus suuntautui lähes kokonaan kotimaan markkinoille vientivalmistuksen osuuden ollessa alle 1 % kokonaisvalmistuksesta. Siipikarjan rehuseosten osuus kokonaisvalmistusmäärästä oli noin 30 %. Määrä, 423 milj. kg, oli samalla tasolla kuin vuonna 2021. Sikojen rehuseosten valmistusmäärä, 247 milj. kg, oli myös samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Vuonna 2022 nautakarjalle tarkoitettuja rehuseoksia

valmistettiin noin 685 milj. kiloa. Vuonna 2021 valmistusmäärä oli noin 688 milj. kiloa. Nautakarjalle tarkoitettujen rehuseosten osuus kokonaisvalmistuksesta oli viime vuosien tapaan lähes puolet rehuseosten kokonaisvalmistuksesta.

Lemmikkieläimille (koirille ja kissoille) tarkoitettuja ruokia valmistettiin noin 20,8 milj. kg vuonna 2022. Lemmikkieläinruuan valmistusmäärä jatkoi kasvuaan ja oli 19 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Kotimainen tuotanto on aiempina vuosina painottunut raakaruokaan, mutta sen suhteellinen osuus kilomääräisestä valmistuksesta on vähentynyt. Vastaavasti kuivaruaan osuus kotimaisesta valmistuksesta on kasvanut viime vuosina.

Vuonna 2022 turkisrehusekoittamoissa valmistettiin tuoretta turkiseläinrehua 154 milj. kg, mikä on 33 % vähemmän kuin vuonna 2021. Tuoretta turkiseläinrehua valmistettiin kahdeksalla eri rehusekoittamalla.

Viimeisimmät käytettävissä olevat tiedot rehujen tuonneista ovat myös vuodelta 2022. Rehualan toimijoiden antamien vuosi-ilmoitusten mukaan kasvipерäisiä rehuaineita tuotiin EU-alueelta ja kolmansista maista yhteensä 707 milj. kg. Kasvipерäisten rehuaineiden tuonnin lisääntyminen jatkui kuten edellisenä vuonna ja tuonti oli vuonna 2022 noin 44 % suurempi kuin vuosina 2019-2021 keskimäärin. Vuoden 2021 viljojen heikko sato kotimaassa saattoi vaikuttaa kasvipерäisten rehuaineiden tuonnin määrään. Eläinperäisiä rehuaineita tuotiin 13 milj. kg. Tämä tuontimäärä oli puolestaan 48 % pienempi kuin edellisten kolmen vuoden keskimääräinen vuosituonti. Eläinperäisten rehuaineiden tuonnin vähenemiseen vaikuttaa turkiseläinrehun valmistusmäärän merkittävä väheneminen. Muita rehuaineita, kuten kivennäisaineita tuotiin 71 milj. kg. Määrä oli noin prosentin pienempi kuin edellisinä kolmena vuotena keskimäärin. Rehun lisäaineita ja esiseoksia tuotiin 21 milj. kg. Määrä oli noin 2 % pienempi kuin edellisenä kolmena vuonna keskimäärin.

Vuonna 2022 soijatuotteita käytettiin rehuksi lähes 200 milj.kg, mikä on samaa suuruusluokkaa kuin soijatuotteiden rehukäyttö vuonna 2021. Muuntogeenisten soijatuotteiden rehukäyttö oli noin 132 milj.kg ja osuus soijasta saatavien tuotteiden koko rehukäytöstä oli noin 66 %. Suhteellinen osuus oli siten sama kuin vuosina 2018–2021 keskimäärin (67 %).

Rehuihin, niiden valmistukseen ja tuontiin liittyviä tilastoja julkaistaan [Ruokaviraston kotisivuilla](#)

3 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN, SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

3.1 Alkutuotannon toimijat (tilavalvonta)

3.1.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen

Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonta on pääosin samalla kertaa sekä rehulainsäädännön että ehdollisuuden valvontaa. Tilat valittiin valvontaan sekä satunnaisesti että painotetusti Ruokaviraston määrittelemien otantojen perusteella. Eläintilojen kohdennetussa otannassa huomioitiin tuotantosuunta, eläintuotannon monipuolisuus (sekatilat), valvontatulokset ja tilan koko. Kasviviljojen kohdennetussa otannassa huomioitiin rehuksien viljely ja aikaisemmat laiminlyönnit.

ELY-keskukset valvoivat yhteensä 465 otantatilaa, joista 325 oli kasvi- ja 140 eläintilaa. ELY-keskusten tarkastajat valvoivat tilat Ruokaviraston laatiman suunnitelman ja ohjeistuksen mukaisesti. Tavoitteena oli valvoa vähintään 1 % tukia hakeneista maataloista, mikä toteutui. Kymmenellä eläintilaotantaan tulleella tilalla ei ollut enää eläimiä ja ne valvottiin soveltuvin osin tai kasvinviljelytilana. Kolme kasviviljoitantaan tullutta tilaa valvottiin eläintilana, koska niillä oli poroja ja hevosia. Kahdellatoista otantaan tulleella tilalla ei ollut valvottavaa.

Otantavalvontojen lisäksi rehualan alkutuotannon valvonta tehtiin neljällä kalanviljelylaitoksella ja kolmella lypsykarjatilalla (Taulukko 1), joista viimeksi mainituilla oli muun valvonnan yhteydessä epäilty rehaturvallisuuden vaarantuvan.

Valtaosalla valvotuista otantaan tulleista eläintiloista oli vain märehitöitä (65 %). ELY-keskukset valvoivat myös sekataloja, joilla oli eri eläinlajeja (14 %), sikataloja (10 %) ja siipikarjataloja (5 %). Tiloilta otettiin yhteensä 98 rehunäytettä, joista 29 % oli tilaseoksia, 49 % viljoja tai valkuaisrehuja ja 22 % teollisia rehuseoksia. Lisäksi kolmelta lypsykarjatilalta otettiin seosrehunäyte ja kalanviljelylaitoksilta näytteet teollisista rehuseoksista markkinavalvonnan yhteydessä. Muista kuin kalanrehunäytteistä analysoitiin kiellettyjä eläinvalkuaisia sekä lisäksi myös mahdollisia muita visuaalisia poikkeamia, kuten tuhohyönteisiä, torajyviä ja hukkakauraa. Viidestä v. 2023 viljanäytteestä tutkittiin Ruokaviraston laboratorioissa pikatestillä DON-homemyrkyä.

Taulukko 1. Valvottujen rehualan toimijoiden ja kielletyn eläinvalkuaisen tutkimiseksi otettujen rehunäytteiden määrä v. 2023.

	Tavoite kpl	Toteutuma kpl	Toteutunut %
Tilat	477	472	99
Näytteet	140	101	72

ELY-keskusten tarkastajat valvoivat eläintiloilla ja kalanviljelylaitoksilla käsitellyn eläinvalkuaisen varastointia ja rehukäyttöä. Eläintiloilla tarkastettiin myös toimijan

rekisteröitymistä edellyttävien maitotuotteiden rehukäyttö. Toimintavuonna ei rekisteröity yhtään maitotuotetta eläinten ruokinnassa käyttävää tilaa. Käsiteltyä eläinvalkuaista, kuten kalajauhoa tai sitä sisältävää täydennysrehua, käyttävän alkutuotannon toimijan ja lääkerehuvalmistavan tilasekoittajan tulee olla Ruokaviraston hyväksymä tai rekisteröimä. Yhtään tilaa ei rekisteröity tai hyväksyty käsitellyn eläinvalkuaisen rehukäyttöön eikä lääkerehun valmistajaksi. Tarkastajat valvoivat eläintiloilla myös rehuvarastojen tunnisteiden merkinnät, kirjasivat ylös havaitut tuhoeläimet tai niiden jäljet ja käytetyn tuholaiistorjunnan sekä tarkastivat orgaanisten lannoitteiden ja maanparannusaineiden varastointia.

Edellä mainitun lisäksi ELY-tarkastajat tarkastivat kaikilla tiloilla rehujen varastoinnin ja jäljitettävyyden rehukirjanpidon avulla sekä biosidien ja kasvinsuojeluaineiden käyttökirjanpidon. Lisäksi tarkastettiin, että rehut oli hankittu rekisteröityneiltä toimijoilta ja että tila itse oli rekisteröitynyt rehualan alkutuotannon toimijaksi.

ELY-keskusten tarkastajat ottivat maataloilta 55 säilörehu-, muu karkearehu- tai seosrehunäytettä (tavoite 60 säilörehunäytettä) kansallista seleeniseurantaa varten, jonka yhtenä osana selvitetään lannoitteisiin lisätyn seleenin vaikutusta rehujen ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden seleenipitoisuuteen.

3.1.2 Säännöstenmukaisuus

Tiloilta otetuissa rehunäytteissä ei todettu kiellettyä eläinvalkuaista. Tuhohyönteisiä todettiin 14 rehunäytteessä (2 kpl v. 2022, 8 kpl v. 2021, 11 kpl v. 2020, 5 kpl v. 2019), mikä johti rehun säilytyspaikan puhdistuskehotukseen, mutta ei rehun käyttökieltoon. Karvoja, höyheniä, jyräjän/linnun ulostetta, luun kappaleita tai homeisia kasvinosia todettiin kuudessa rehunäytteessä (0 kpl v. 2022, 5 kpl v. 2021, 4 kpl v. 2020, 9 kpl v. 2019). Hukkakauraa tai torajyviä ei todettu. Visuaalisia poikkeamia todettiin suhteellisesti enemmän kuin edellisenä vuonna.

Viidestä viljanäytteistä (yksi vehnä, neljä kauraa) tutkittiin pikamenetelmällä DON-homemyrkyä. Neljän näytteen DON-pitoisuudet olivat 450, 470, 420 ja <100, µg/kg 12 % kosteutta sisältävää rehua. Yhdessä kauranäytteessä todettiin DONia 700 µg/kg 12 % kosteutta sisältävää rehua. Näyte tutkittiin myös referenssimenetelmällä 17 muun homemyrkyä osalta, joista viittä todettiin, mm. zearalenoni, mutta pitoisuudet olivat pieniä.

Yhteenveto poikkeamista ja tarkastuksilla havaituista puutteista on esitetty taulukossa 2. Lisäksi tarkastajat tekivät suhteessa vähemmän havaintoja tuhoeläimistä tai niiden jäljistä eläintilojen rehuvarastoalueilla kuin edellisinä vuosina. Tarkastajat antoivat neuvontaa rehukirjanpidosta, rehun hankinnasta rekisteröidyltä toimijalta, rehualan alkutuotannon toimijaksi rekisteröinnistä, rehuvarastojen tunnisteista, rehujen varastoinnista erillään mm. lannoitteista.

Ehdollisuuden rehuvaatimusten noudattamisessa havaittiin laiminlyönti kahdella eläintilalla, mikä johti vähäiseen laiminlyöntiin ja 3 %:n tukiseuraamukseen. Yhdellä kasvitilalla todettiin tahaton laiminlyönti, joka johti 1 %:n tukiseuraamuksiin.

Rehualan alkutuottajien valvonnassa todettujen puutteiden lukumäärä oli suhteellisesti sama kuin edellisvuonna (Taulukko 2). Suurin osa puutteista (9 kpl) liittyi rehualan alkutuotannon toimijaksi rekisteröitymättömyyteen sekä tuohyönteisiin rehunäytteessä.

Taulukko 2. Todetut puutteet (kpl) rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnassa 2023 ja 2022 (huom. valvottujen toimijoiden määrä oli v. 2022 n. puolet pienempi kuin v. 2023).

Todettu puute	2023	2022
Rehunäytteessä tuohyönteisiä	14	2
Kirjanpito rehuista, kasvinsuojeluaineista tai biosideista on puutteellinen	1	3
Jätteitä, vaarallisia aineita, kemikaaleja, siemeniä tai lääkerehuja ei ole varastoitu asianmukaisesti erillään rehuista tai eläinten pitopaikoista tai muu epäasiallinen rehujen varastointi	2	4
Rehun hankinta rekisteröitymättömältä rehualan toimijalta	1	0
Käsittelyn eläinvalkuaisen käyttöön vaadittavaa rekisteröintiä tai hyväksyntää ei ole	0	0
Maitotuotteiden rehuikäyttöön vaadittavaa rekisteröintiä ei ole	0	0
Rekisteröintiä rehualan alkutuotannon toimijaksi ei ole	9	2
Rehuvastojen tunnistusten kirjanpitoon merkitsemisessä puutteita	2	2
Yhteensä	29	13

Seleeniseuranta varten v. 2023 otettujen karkearehunäytteiden (50 kpl) keskimääräinen seleenipitoisuus oli teollisilla lannoitevalmisteilla lannoitetuilta nurmilla korjatussa rehussa 0,15 mg/kg ka (0,14 mg/kg ka v. 2022) ja karjanlannalla tai lannoittamattomilta nurmilla otetuissa näytteissä <0,04 mg/kg ka (sama kuin v. 2022). V. 2023 otetuista näytteistä suhteellisesti suurempi osa oli lannoittamattomia tai karjanlannalla lannoitettuja kuin teollisilla valmisteilla lannoitettuja verrattuna edelliseen vuoteen. Vuonna 2023 otetuissa karkearehunäytteissä ei todettu huomattavan korkeita Se-pitoisuuksia suhteutettuna rehun lisäainasetuksessa seleenin enimmäispitoisuudelle asetettuun rajaan 0,5 mg/kg 12 % kosteutta sisältävää rehua. Seleeniseurantaan otettujen seosrehunäytteiden Se-pitoisuudet olivat 0,36, 0,46, 0,61, 0,8 ja 0,87 mg/kg (ka).

Lannoittamattomien ja karjanlannalla tai seleeniä sisältämättömillä teollisilla lannoitteilla lannoitettujen karkearehujen seleenipitoisuus jäi suurelta osalta alle Luonnonvarakeskuksen (Luke) ruokintasuositusten. Tällaista säilörehua syövien eläinten seleenin saanti voi olla riittämätöntä, jos eläinten ruokintaa ei täydennetä seleeniä sisältävillä rehuseoksilla. Teollisilla seleeniä sisältävillä valmisteilla lannoitetuista nurmista tehdyt karkearehut sisältävät seleeniä yleensä suositusten mukaisesti tai ne jopa ylittävät. Tuolloin ko. karkearehujen sisältävien seosrehujen seleenipitoisuus voi nousta haitallisen korkeaksi, jos seosrehuissa on käytetty paljon seleeniä sisältäviä täydennysrehuja.

Vuonna 2023 eläinten salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi otettiin yhdeltä maatilalta yhteensä 11 rehunäytettä ja kuusi rehu ympäristönäytettä, joista ei todettu salmonellaa. Lisäksi ko. tilalla otettiin saastunnan laajuuden selvittämiseksi näyte eläinten

kuivikeheinästä paalin pintaosista, josta todettiin salmonellaa. Tämän jälkeen otetuista rehuympäristönäytteistä ja kuivikeheinän uusintanäytteestä kuivikepaalin sisältä ei salmonellaa todettu. Tehtyjen selvitysten ja näytteenottojen perusteella todettiin, että kuivikeheinä ei ollut saastunnan alkuperäinen lähde, vaan se oli todennäköisesti kontaminoitunut tilalla kuiviketta käsiteltäessä.

3.1.3 Korjaavat toimenpiteet

Kaikista edellä kuvatuista puutteista on annettu rehualan alkutuotannon toimijoille huomautus ja toimenpidekehoitus. Lisäksi yhdellä maatilalla todettiin vähäinen laiminlyönti ja kahdelle annettiin tukiseuraamus liittyen ehdollisuuden rehuvaatimusten laiminlyönteihin.

3.2. Rehualan toimijat

3.2.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen

Ruokavirasto valvoo rehualan toimijoita tarkastuskäynnein riskin kokonaisarviointiin perustuvan suunnitelman mukaisesti. Riskipisteytys on toteutettu rehuhygieniatarkastusten osalta Elmo -järjestelmässä. Riskipisteytyksen lähtötietoja ovat tuotantomäärät rehutyypeittäin, rehuhygienia-asetuksen mukainen hyväksyntä, kalajauhon tai muun eläinvalkuaisen (sika/siipikarja/hyönteisPAP) käyttö valmistuksessa, lääkerehujen valmistus, maitopohjaisten sivutuotteiden valmistus ja jakelu, edellisestä tarkastuksesta kulunut aika ja todetut puutteet sekä rehualan toimijan hyväksyntähakemukset. Tarkastettavien toimijoiden valinnassa on huomioitu ilmoitukset omavalvonnan salmonellalöydöksistä. Etämarkkinoinnin ja -myynnin valvontaan liittyvät etätarkastukset kohdistetaan niihin toimijoihin, joiden markkinoinnissa ja/tai tuotteiden etiketeissä havaitaan puutteita tai säädöstenvastaisuuksia. Erytishuomiota kiinnitetään markkinointiväittämiin. Sivutuotetoimijoiden riskinarviointiin vaikuttaa tuotantomäärien ja edellisten tarkastusten lisäksi keskeisimmin se, käytetäänkö valmistuksessa raakoja vai käsiteltyjä eläinperäisiä sivutuotteita ja mille eläimille lopputuote on tarkoitettu.

Taulukko 3 sisältää Ruokaviraston eri rehutoimialasektoreille suunnitellut ja toteutuneet tarkastukset. Toimintojen mukaan raportoidut tarkastukset menevät osittain päällekkäin. Esimerkiksi joidenkin rehujen valmistajien tarkastusten yhteydessä katsottiin myös hyväksynnän alainen rehun lisäaineiden maahantuonti.

Taulukko 3. Rehualan toimijat eri sektoreilla; suunnitellut ja suoritettut tarkastukset vuonna 2023.

Tarkastuskohde/toiminta	Toimijoiden määrä 1.1.2023	Tarkastukset suunnitelma	Tarkastukset toteuma	%
Rehujen (rehuaineet, rehuseokset, lisäaineet, esiseokset) valmistus	525	47	46	98
Varastointi päätoimintona	113	7	8	114
Tuotantoeläinten rehujen vähittäiskauppa (ELYjen suorittamat tarkastukset)	727	25	28	112
Tarkastuskohde/toimija				
Hyväksytyt rehun lisäaineiden maahantuojat ja/ tai välittäjät	37	11	10	90
Kuljetusvälineet (valtuutettujen tarkastajien suorittamat tarkastukset) (toimijoiden määrä = rekisteröityjen kuljetusliikkeiden määrä)	718	40*	36	90
Maitoalan laitokset	34	6	5	83
Turkiseläimille rehua valmistavat rehusekoittamot (turkisrehusekoittamot)	10	4	4	100
Käsittelylaitokset (luokan 2 ja 3 rehuaineita tuottavat laitokset)	15	6	8	133
Lemmikkieläinten ruokia valmistavat laitokset	32	8	12	150
Luomurehualan toimijat	39	43	43	100

* irtorehujen kuljetuksiin kohdistuvat tarkastukset

Ruokavirasto suunnitteli tekevänsä 64 rehuhygieniasetuksen mukaista tarkastusta hyväksyntätarkastukset mukaan lukien vuoden 2023 aikana. Tarkastusmäärä asetettiin valvontasuunnitelmassa ja määrä suhteutettiin käytössä olleeseen henkilöresurssiin. Tarkastuksia kohdistettiin niihin rehualan toimijoihin, joilla on toimintona rehujen valmistus, varastointi, maahantuonti/välitys tai vienti sekä kuljetus. Tarkastuksia tehtiin yhteensä 64 eli toteumaprosentti oli 100. Tarkastuksista ennalta ilmoittamatta tehtiin suunnitellut 30 %. Suurin osa tarkastuksista tehtiin paikan päällä ja vain kolme tarkastusta tehtiin etätarkastuksina. Laitostarkastuksista 14 kohdistui aikaisemmin tarkastamattomiin toimijoihin.

Rehuseosten valmistajia tarkastettiin 13, joista kolme oli rahtisekoittajia ja yksi oli rehuosuuskunta. Rehuaineiden valmistajia tarkastettiin 28. Tarkastetuista rehuaineiden valmistajista viisi oli maitoalan laitoksia. Rehun lisäaineiden valmistajia tarkastettiin viisi. Hyväksytyjä rehujen markkinoille saattajia tarkastettiin 10. Toimijoita, jotka ovat ensisijaisesti varastointiliikkeitä, tarkastettiin kahdeksan, joista kaksi oli pakattujen rehujen varastoa. Kuljetusliikkeitä tarkastettiin kaksi. Tarkastuskohteiksi valikoiduista neljällä ei ollut enää rehualan toimintaa, joten rehurekisteröinti poistettiin. Näistä kolme oli rehun

valmistajia ja yksi oli varastointilaitos. Valvontasuunnitelmaa muutettiin siten, että kokonaistarkastustavoitteessa pysyttiin. Rehualan toimijat, jotka on valittu suunnitelmassa tarkastettaviksi, mutta jotka ovatkin lopettaneet rehualan toiminnan vaikuttavat taulukon kolme toteumaprosentteihin toiminnan mukaan jaoteltuna. Tarkastusten toteumaprosentti oli kaiken kaikkiaan 100 %, mutta tarkastettujen toimintojen välillä on eroja suunnitellusta toteutuneeseen.

Toimintavuonna tehtiin kaksi rehuhygieniasetuksen mukaisen hyväksynnän siirtopäätöstä. Molemmassa tapauksissa siirtopäätös liittyi yrityskauppaan. Toimintavuonna hyväksyttiin yksi uusi rehun lisäaineen valmistaja. Uusia TSE-asetuksen mukaisia hyväksyntöjä ei elintarviketuotantoeläinten rehujen valmistukseen haettu, mutta yksi rahtisekoittaja lopetti toiminnan ja poistettiin hyväksytyjen kalajauhon käyttäjien listalta. TSE-asetuksen mukainen hyväksyntä kalajauhon käytölle valmistuksessa on 15 toimijalla, joista kahdella on käytössä myös muita käsiteltyjä eläinvalkuaisia. Näistä seitsemän on rehutehtaita ja loput ovat rahtisekoittajia. Vuonna 2023 tarkastettiin kolme kalajauhoa käyttävää rehutehdasta ja kaksi rahtisekoittajaa. Elintarviketuotantoeläinten lääkerehujä valmistettiin toimintavuonna enää yksi tehdas ja tämä tarkastettiin. Uusia lääkerehujen valmistajia tai jälleenmyyjiä ei hyväksytty. Lääkerehujen valmistusmäärät hieman kasvoivat verrattuna edelliseen vuoteen.

Ruokavirasto valvoo eläimistä saatavia, rehuksi käytettäviä sivutuotteita luokan 2 ja 3 käsittelylaitosten, lemmikkieläinten ruokia valmistavien laitosten ja turkiseläimille rehua valmistavien laitosten (teurastamojen yhteydessä olevat keräyskeskukset, turkisrehusekoittamot) osalta. Luokan 2 ja 3 käsittelylaitoksilta sekä lemmikkieläinten ruokia valmistavilta laitoksilta edellytetään hyväksyntää, keräyskeskuksilta ja turkisrehusekoittamoilta rekisteröintiä. Varastot ja kuljettajat rekisteröidään lähtökohtaisesti ainoastaan rehualan toimijoiksi, vaikka ne varastoisivatkin myös sivutuotteista johdettuja tuotteita, kuten kalajauhoa. Ruokavirasto valvoo myös niitä, mutta valvontamäärät sisältyvät muiden varastojen ja kuljetusliikkeiden määrään.

Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit valvovat sivutuotteiden rehuksi toimittamista teurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvike- ja sivutuotealan laitoksissa. Valvonta tehdään Oiva-ohjeistuksen mukaisesti osana muuta elintarvikehuoneistojen sivutuotevalvontaa.

Rehujen valvontasuunnitelman mukaiset sivutuotealan laitosten tarkastukset toteutuivat suunnitellusti. Tarkastuksia tehtiin yhteensä 23, ja niillä tarkastettiin 25 eri laitoksen asioita. Uusia laitoksia hyväksyttiin valvontavuoden aikana yhteensä kuusi: kolme lemmikkieläinten ruokia valmistavaa laitosta ja kolme käsittelylaitosta. Yhden em. käsittelylaitoksen hyväksyntätarkastus ja siihen liittyvä ehdollinen hyväksyntä tehtiin vuoden 2022 puolella, lopullinen hyväksyminen kuitenkin vuoden 2023 puolella. Yksi lemmikkieläinlaitoksen hyväksymistarkastus ei johtanut laitoksen hyväksymiseen, koska hyväksymisen edellytykset eivät täyttyneet. Kolme turkisrehusekoittamoa lopetti toimintansa valvontavuoden aikana ja kolmella rekisterissä olevalla turkisrehusekoittamolla ei ollut valmistusta ollenkaan valvontavuoden aikana. Tarkemmat tiedot eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonnasta löytyvät sivutuotesektorin valvontaraportista. Hyväksyntätarkastusten lisäksi yksi

lemmikkiruokalaitos lisättiin valvottaviin valvontasuunnitelman ulkopuolelta. Lintuinfluenssatilanteesta johtuen turkisrehusekoittamojen ja turkissektorin käsittelylaitosten tarkastukset ja valvonta työllistivät rehuvalvontaa merkittävästi suunniteltua/normaalia enemmän.

Euraasian talousliiton vientivalvontajärjestelmään kuuluu 17 laitosta. Vientivalvontajärjestelmään kuuluvilta laitoksilta valvottiin viennin osuus, mikäli vientiä oli ollut. Ruokavirasto tarkasti Euroasian vientivalvontajärjestelmään kuuluvista elintarviketuotantoeläimille rehua valmistavista laitoksista vientivaatimusten osalta yhden. Sivutuoterehulaitoksia ei tarkastettu viennin osalta, koska vientijärjestelmiin kuuluvassa laitoksessa ei ollut Venäjän vientiä.

Irtorehun kuljetusvälineiden tarkastuksia tehtiin neljäntoista eri toimijan tehtaalla. Tarkastukset tehtiin pistokokeina ja suunnattiin mahdollisimman tasapuolisesti eri kuljetusliikkeiden kalustoon. Toteutuneiden tarkastusten määrä ja näytteenotto kuljetuskalustosta jäivät hieman alle tavoitteen, mutta valvontatoteuma parantui edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 2022 tarkastettiin 32 kuljetusvälinettä ja vuonna 2023 tarkastettiin 36 kuljetusvälinettä.

Kuljetuskaluston tarkastusten vaikuttavuutta pyrittiin parantamaan laatimalla päätös sellaisiin tarkastuksiin liittyen, joilla havaittiin selkeitä puutteita. Mikäli ajoista tai puhdistuksista- ja desinfioinneista ei ollut kirjanpitoa tai salmonellanäytteenotto oli puutteellista, laadittiin päätös puutteiden korjaamiseksi edellytetyistä toimenpiteistä. Päätöksiä laadittiin valvontavuoden aikana yhdeksän.

Tuotantoeläinten rehuja myyvien vähittäiskauppojen rehuhygieniasetuksen (EY/183/2005) mukaiset tarkastukset tehdään ELY-keskusten toimesta Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Tarkastuksen tarkoituksena on selvittää, noudattavatko toimijat rehuhygieniasetuksen vaatimuksia, minkä lisäksi tarkastuksilla tarkastetaan rehujen pakkausmerkintöjä. Tarkastuksen kohteeksi voidaan valita kauppaketjuihin kuuluvia myymälöitä, yksityisiä myymälöitä ja meijereiden yhteydessä toimivia myymälöitä. Tarkastukset tehdään pääasiassa ennalta ilmoittamatta. Vuonna 2023 ELY-keskusten tarkastajat tarkastivat 28 tuotantoeläinten rehuja myyvää vähittäiskauppaa.

3.2.2 Säännöstenmukaisuus

Ruokavirasto luokittelee rehualan toimijoiden tarkastuksissa todetut puutteet ja niiden perusteella rehualan toimijoilta edellytetyt toimenpiteet kolmeen luokkaan siten, että 1. luokan puutteet ovat vakavimpia ja 3. luokan puutteet lievimpiä. Lisäksi rehualan toimijalle voidaan antaa toiminnan parantamiseksi toimintaan liittyviä kehitysehdotuksia, joiden osalta lainsäädännössä ei esitetä täsmällisiä vaatimuksia. Kehitysehdotukset eivät ole toimijaa sitovia.

Rehuhygieniasetuksen mukaisissa tarkastuksissa toimijoilta edellytettiin taulukoiden 4 a ja 4 b mukaisesti yhteensä 165 toimenpidettä ja annettiin 45 kehitysehdotusta.

Edellytettyjen toimenpiteiden lukumäärä suhteutettuna tarkastuskäynteihin hieman nousi edellisestä vuodesta. Poikkeuksellisesti toimintavuoden aikana havaittiin ja annettiin luokan 1 eli vakavimpia puutteita kahdessa rehuhygieniasetuksen mukaisessa tarkastuksessa. Molemmat luokan 1 puutteet liittyivät erittäin epähygieenisiin rehunvalmistus- ja käsittelylaitteisiin. Näissä tapauksissa annettiin laitteistojen välitön siivoamis- ja desinfiointimääräys. Toiseen ykkösluokan puutteista liittyen toimijaa kuultiin myöhemmin rehuaineen valmistajaksi rekisteröinnin keskeyttämisestä, koska laitteisto ei täyttänyt rehuaineen valmistukselle asetettuja kriteereitä puhdistuksien jälkeen, eikä laitteistoja aiottu uusia. Toimija lopetti rehualan toiminnan kuulemisen aikana. Toinen luokan 1 puutteen saanut toimija uusi laitteiston.

Luokan 1 puutteiden lisäksi havaittiin luokan 2 puutteita, jotka kohdistuivat HACCP-järjestelmään, laadunvarmistukseen sekä tukijärjestelmiin. Luokan 2 puutteita todettiin 35 kappaletta, mikä oli seitsemän enemmän kuin v. 2022. Tänäkin valvontavuonna eniten todettiin lieviä eli luokan 3 puutteita (128 kpl). Ruokavirasto asetti edellytetyille toimenpiteille määräajan, johon mennessä asia tulee saattaa kuntoon ja raportoida Ruokavirastoon. Kahdeksalla tarkastuksella ei havaittu puutteita eikä siten edellytetty toimenpiteitäkään.

Ruokavirasto kiinnitti rehutehtaiden tarkastuksissa erityisesti huomiota HACCP-järjestelmiin sekä laadunvarmistusnäytteenottoon salmonellan ja haitallisten aineiden toteamiseksi. Laitostarkastusten yhteydessä tarkastettiin myös kokkidiostaatti- ja lääkejäämien hallintaa, muuntogeenisten ja tavanomaisten rehujen erillään pitoa ja TSE-asetuksen edellyttämää kalajauhon/muiden käsiteltyä eläinvalkuasta sisältävien rehujen erillään pitämistä märehijän/muiden elintarviketuotantoeläinten rehuista, mille ko. eläinvalkuainen ei ole sallittu.

Ruokaviraston valvonnassa toteamat säännösten vastaisuudet liittyivät lukumäärällisesti eniten laadunvarmistukseen (näytteenotto, vastaanäytteet ja niiden sinetöinti, ohjeistus) sekä tukijärjestelmiin (kuten kunnossapito, kalibrointi, tuhoeläintorjunta, puhtaanapito). Yhteensä näiden puutteiden osuus oli puolet todetuista puutteista. Myös edellä mainitut luokan 1 puutteet liittyivät tukijärjestelmiin. Tarkastuksilla todettiin puutteita myös liittyen HACCP-järjestelmiin, pakkausmerkintöihin sekä nettisivuilla esitettyihin kiellettyihin väittämiin (esim. sairauksien hoito). Tarkastuksilla kiinnitettiin edelleen huomiota myös vastaanäytteiden sinetöintiin.

Taulukko 4 a. Todetut puutteet (kpl), joiden perusteella on edellytetty korjaavia toimenpiteitä. ¹⁾

	Luokka 1	Luokka 2	Luokka 3	Yhteensä
Raaka-aineet	-	1	2	3
Tilat ja laitteet	-	1	7	8
Tukijärjestelmät	2	9	32	43
Henkilöstö	-	-	1	1
Laadunvarmistus	-	7	34	41
Tietojen kirjaaminen	-	4	6	10
Valitukset ja takaisin veto	-	1	8	9
HACCP	-	9	13	22
Pakkausmerkinnät	-	1	22	23
Rekisteröitymättömät toimijat	-	2	3	5
	2	35	128	165

1) Ei sisällä sivutuoteasetuksen mukaisissa tarkastuksissa, vähittäiskauppojen tai Venäjän vientiin liittyvissä tarkastuksissa todettuja puutteita. Sisältää hyväksyntätarkastuksissa todetut puutteet.

Taulukko 4 b. Havainnot (kpl), joiden perusteella on annettu kehitysehdotuksia

Puuteryhmä	Kirjattu määrä
Raaka-aineet	-
Tilat ja laitteet	2
Tukijärjestelmät	11
Henkilöstö	11
Laadunvarmistus	4
Kirjanpito	4
Valitukset ja takaisin veto	7
HACCP	2
Pakkausmerkinnät	4
Rekisteröidyt toimijat	-
Summa	45

Valvontakäyntien lisäksi valvontaa kohdennettiin kotimaisten toimijoiden nettisivujen markkinointimateriaalin ja rehujen merkintöjen valvontaan. Huomiota kiinnitettiin erityisesti markkinointiväittämiin. Valvontavuoden aikana oltiin sähköpostitse yhteydessä 19 toimijaan ja pyydettiin selvitystä rehujen luokitteluun, merkintöihin ja/tai markkinointiväittämiin liittyen. Näistä 15 toimijaa korjasi luokittelua/merkintöjä/väittämiä asian selvittämisen sekä Ruokaviraston antaman neuvonnan ja ohjeistuksen johdosta. Niille, jotka eivät neuvonnasta ja ohjeistuksesta huolimatta tehneet lainsäädännön edellyttämiä muutoksia tai muutokset eivät olleet riittäviä, tehtiin hallintopäätös, jossa annettiin määräaika säädöstenvastaisuuksien korjaamiselle. Tällaisia päätöksiä tehtiin valvontavuoden aikana viisi.

Sivutuoteasetuksen mukaan hyväksytyjen ja rekisteröityjen laitosten valvonnassa todetut puutteet on aiemmin ryhmitelty eri tavalla, mutta valvontavuonna 2023 ryhmittely yhtenäistettiin muiden rehuvalvonnan laitostarkastusten kanssa (taulukot 4a ja 4b). Valvontasuunnitelman mukaisilla tarkastuksilla todettiin yhteensä 40 puutetta, joista yksi oli

luokan 1 puute, 17 luokan 2 puutetta ja 22 luokan 3 puutteita (Taulukko 4c). Kaikkiin havaittuihin puutteisiin liittyen edellytettiin korjaavia toimenpiteitä.

Luokan 1 puute liittyi vakaviin puutteisiin lemmikkiruoan jäljitettävyydessä ja merkinnöissä. Ruokavirasto keskeytti laitoksen toiminnan määräajaksi, kunnes toimija korjasi tarkastuksella havaitut kirjanpitoon ja merkintöihin liittyvät puutteet. Lisäksi Ruokavirasto määräsi toimijalle seuraamusmaksun asiaan liittyen.

Valtaosa todetuista luokan 2 puutteista liittyi kirjanpitoon, näytteenottoon tai muuhun omavälvöntään. Luokan 3 puutteita todettiin eniten pakkausmerkinnöissä.

Taulukko 4 c. Todetut puutteet (kpl), joiden perusteella on edellytetty korjaavia toimenpiteitä sivutuoterehulaitosten välvönnässä.

	Luokka 1	Luokka 2	Luokka 3	Yhteensä
Raaka-aineet	-	-	-	-
Tilat ja laitteet	-	1	1	2
Tukijärjestelmät	-	5	4	9
Henkilöstö	-	-	1	1
Laadunvarmistus	-	3	1	4
Tietojen kirjaaminen	1	5	4	10
Valitukset ja takaisinvelo	-	-	-	-
HACCP	-	1	3	4
Pakkausmerkinnät	-	1	5	6
Rekisteröitymättömät toimijat	-	1	3	4
	1	17	22	40

Sivutuoterehulaitosten välvönnän yhteydessä annettiin kymmenellä tarkastuskäynnillä yhteensä 12 kehitysehdotusta (taulukko 4 d).

Taulukko 4 d. Havainnot (kpl), joiden perusteella on annettu kehitysehdotuksia.

Puuteryhmä	Kirjattu määrä
Raaka-aineet	-
Tilat ja laitteet	2
Tukijärjestelmät	2
Henkilöstö	-
Laadunvarmistus	-
Kirjanpito	3
Valitukset ja takaisinvelo	3
HACCP	1
Pakkausmerkinnät	1
Rekisteröidyt toimijat	-
Summa	12

Ruokavirasto teki loppuvuoden aikana tiivistä yhteistyötä kotimaisen lemmikkiruokalaitoksen kanssa, kun laitos selvitti valmistamansa rehun yhteyttä vakaviin lemmikkieläinten sairastumisiin ja teki kyseisen rehun takaisinvelot tilanteen edellyttämässä laajuudessa.

Ruokavirasto otti sairastumisia aiheuttaneista rehueristä viranomaisnäytteitä toimijan omavälvönnän näytteiden lisäksi, jotta mahdollista syytä oireille voitiin kartoittaa mahdollisimman kattavasti ja luotettavasti (lisätietoja kohdasta 3.3 Tuotevälvönnä).

Ruokavirasto edellytti toimijalta kirjallista selvitystä siitä, miten laitos hallitsee omavälvönnälläan rehujen vaaratekijät ja varmistaa rehujen turvallisuuden.

Irtorehun kuljetusautojen tarkastuksissa (yht. 36 kpl) havaittiin eniten puutteita salmonellanäytteenotossa. Lastaustilojen siisteydessä todettiin puutteita suhteessa tarkastusmäärään vähemmän kuin edellisenä vuotena. Lastaustilojen siisteyden todettiin olevan tyydyttävä kahdeksalla tarkastuksella. Auton lastitilojen siisteyden ei todettu olevan välttävä tai huono yhdelläkään tarkastuksella. Salmonellanäytteenotto puuttui tai näytteenotto oli puutteellista kahdeksassa autossa. Viranomaisnäyte salmonellan toteutukseksi otettiin yhdeksästä kuljetusvälineestä; näytteissä ei todettu salmonellaa. Tarkastetuista kuljetusliikkeistä kaikki olivat rekisteröityneet rehualan toimijoiksi.

Taulukko 5. Kuljetusautojen tarkastuksissa havaitut puutteet v. 2023.

Puuteryhmä	Puutteita, kpl	Osuus tarkastetuista, %
Puhdistuskirjanpito	6 (ei kirjanpitoa)	17
Lastaustilojen siisteys	8 (tyydyttävä, välttävä tai huono)	22
Ajokirjanpito	3 (ei kirjanpitoa)	8
Salmonellanäytteenotto	8 (ei näytteenottoa)	22

Tuotantoeläinten rehua myyvien vähittäiskauppojen tarkastuksissa (28 kpl) todettiin 1 puute/laiminlyönti (15 kpl v. 2022, 2 kpl v. 2021). Puute oli tuholaiistorjuntaohjelman puuttuminen. Kehitysehdotuksia annettiin yhteensä 28 (33 kpl v. 2022, 10 kpl v. 2021): 8 puutteellisista tuholaiistorjuntaohjelman kirjauksista, 8 rikkoutuneiden ja muiden viallisten tuotteiden käsittelystä, 4 tilojen siisteydestä (siivouskehotus), 3 rehujen sijoittelusta ja 5 etiketteihin/merkintöihin liittyen. Kaikki tarkastetut asiat olivat kunnossa 11 myymälässä.

3.2.3 Korjaavat toimenpiteet

Laitosvälvönnässä todetut puutteet ja edellytetyt toimenpiteet on kirjattu tarkastuskertomuksiin ja välvönnäpäätöksiin. Luokkien 1, 2 ja 3 puutteiden korjaaville toimenpiteille on asetettu määräjät, joiden toteutumisen raportointia seurataan. Suurin osa toimijoista raportoi puutteet pääosin määräaikoihin mennessä, liittäen mukaan esim. valokuvia ja muita dokumentteja. Kaikki raportoinnit käydään läpi ja tarvittaessa pyydetään lisäselvityksiä tai lisäkorjauksia asiaan liittyen. Välvönnävuonna lähetettiin kuitenkin myös muistutuksia toimijoille puutteiden korjaamisen raportoinnista. Korjaavat toimenpiteet tarkastetaan viimeistään seuraavan tarkastuskäynnin yhteydessä. Jos toiminnassa todetaan paljon puutteita tai ne ovat vakavia, tarkastuskäyntejä lisätään.

3.3 Tuotevalvonta (kotimainen valmistus, tuonti, vähittäismyynti)

3.3.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen

Ruokaviraston valtuuttamat tarkastajat ja ELY-keskusten tarkastajat ottivat näytteitä rehujen tuotevalvonnassa. Tarkastaja valitsi rehuerän näytteenoton kohteeksi Ruokaviraston antaman vuosittaisen näytteenottosuunnitelman ja -ohjeistuksen mukaisesti satunnaisesti tai kohdennetusti. Sekä viranomaisnäytteenoton ohjeistuksessa että analyysien määrittelyssä huomioitiin riskiperusteisuus ja erityyppisiin rehuihin liittyvät riskitekijät, kuten tiettyjen haitallisten ja kiellettyjen aineiden mahdollinen siirtyminen eläimistä saataviin elintarvikkeisiin tai eläinlajien mahdolliset herkkyudet eri aineille. Vuosisuunnitelman lisäksi tuotevalvontaa ohjasi valvontakohteen valvontahistoria: laitosvalvonnan havainnot ja tuotevalvonnan tulokset, valvontahistoriassa havaitut mahdolliset poikkeamat, epäilyt ja reklamaatiot sekä RASFF-järjestelmästä saadut tiedot rehuihin liittyvistä vaaroista. Viranomaisnäytteiden analyysien määrittelyssä pääpaino oli rehujen haitallisissa ja kielletyissä aineissa. Viranomaisanalyysin varmennettiin lisäksi eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä eläintuotannon kannalta rehujen keskeisten ravintoaineiden pitoisuustasoja.

Kotimaisen valmistuksen valvonnan näytteenotto toteutui suunnitellusti. Ruokavirasto laati vuosittaiset kotimaista rehujen valmistusta koskevat näytteenottosuunnitelmat, jotka perustuivat toimijakohtaiseen riskiluokitukseen.

Riskiluokituksen painopisteet ovat eri rehutyyppien / rehujen valmistus: rehuaineet, kivennäisrehuaineet, täysrehut, täydennysrehut, rehun lisäaineet sekä muut hyväksyntää vaativat, kuten kokkidiostaattirehut, lääkerehut ja esiseokset. Lisäksi valvontakohteessa huomioidaan erityisen riskialttiiden rehujen sekä tavanomaisen / muuntogeenisen rehun, kalajauhon tai muiden eläimistä saatavien sivutuotteiden valmistus ja/tai käyttö sekä valmistettujen rehujen tuotantomäärät ja eri rehujen (tuotteiden) määrät. Valvontavuoden aikana näytteenoton määrää ja kohdentamista voidaan tarpeen mukaan muuttaa. Rehunäytteiden lisäksi valvontakohteesta voidaan tarvittaessa ottaa tuotantoympäristönäytteitä. Näytteenottoon liittyvät tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta.

Ruokavirasto teki toimintavuonna kotimaisten elintarviketuotantoeläinten rehujen **valmistuksen** valvonnan näytteenottoa tehostettuna kahdessa valvontakohteessa. Näytteenoton tehostukseen johtaneita syitä olivat omavalvonnassa todetut puutteet hygieniassa ja kemiallisten haitallisten aineiden seurannan tarve.

Suomeen 3. maista tuoduista (= rehun alkuperä 3. maa) erityisen riskialttiista kasvipöytäistä rehuaine-eristä otettiin erillisen suunnitelman mukaisesti viranomaisnäytteet salmonellatutkimuksia varten rehuerän saapuessa Suomeen. Ruokavirasto tutki myös kaikki elintarviketuotantoeläinten rehuihin tarkoitetut sekä sisämarkkinoilta että 3.maista tulleet kalajauhoerät mikroskoipoimalla kiellettyjen eläinproteiinien varalta.

Sisämarkkinoilta tulleita, salmonellan suhteen riskialttiita kasviperäisiä rehuaineita rehualan toimijat tutkivat itse omavalvontasuunnitelmiansa mukaisesti.

Rehujen 3. maatuontia valvottiin paitsi näytteenotoin myös asiakirjatarkastuksin. Tiettyjen rehun lisäaineiden ja esiseosten tuonti 3. maalaitoksista on mahdollista, kun tuoja on taannut EU-lainsäädännön noudattamisen ko. laitoksilla/ilmoittanut tiedot Ruokavirastoon. Valmiisiin rehuseoksiin valvontaa kohdistettiin pistokoeluateisesti tarkastamalla rehujen koostumusta ja asianmukaista käyttötarkoitusta.

EU:n tehostetussa tuontivalvonnassa olevia rehueriä valvottiin lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tehovalvontasäädöksen (EU 2029/1793) piiriin kuuluvia maapähkinäeriä tuotiin Suomeen yhteensä 52 kpl (AR 26, BR 1, USA 25). Kahdesta Argentiinasta tulleesta erästä ja kuudesta USAsta tulleesta erästä otettiin näytteet aflatoksiinimäärityksiä varten. Säädöksessä vahvistettu näytteenottoiheys toteutui hieman yläkattiin USA/AR pähkinöiden osalta. Brasiliasta tuotiin vain yksi erä eikä siitä otettu näytteitä (tavoite 30 % eristä pestisidianalyysiin). Argentiinalaiset pähkinät poistuivat ns. riskilistalta helmikuussa 2023 eikä loppuvuoden aikana tulleita eriä ole laskettu mukaan edellä mainittuihin erämääriin.

Markkinavalvonnassa näytteenotto toteutui suunnitellusti. Näytteenottoa kohdistettiin erityisesti niihin rehuihin, joihin ei kohdistu muuta näytteenottoa eli sisämarkkinoilta tuotaviin lemmikkieläinten rehuihin, luonnonlintujen rehuihin ja elintarviketuotantoeläinten valmiisiin rehuseoksiin. Ruokavirasto valvoi myös rehujen pakkausmerkintöjä, kaupanpitoa ja mainontaa.

Etämyyntiä valvottiin paitsi kotimaisen laitos- ja tuotevalvonnan yhteydessä myös etätarkastuksin, joita kohdistettiin hevosten ja lemmikkieläinten rehuja myyviin nettikauppoihin. Valvonnassa puututtiin erityisesti kiellettyihin, sairauksien hoitoon viittaaviin markkinointiväittämiin.

Rehujen muuntogeenisyyden (gm) valvonnassa otettiin suunnitelma täyttäen yhteensä 21 näytettä. Näytteenoton pääpaino oli kotimaassa valmistetuissa rehuseoksissa ja rehuaineissa. Lisäksi rehujen muuntogeenisyyttä valvottiin ulkomaisista rehuseoksista. Valvonnassa painotettiin rehuseoksia, joissa oli käytetty rehuaineita, joilla on olemassa muuntogeenisiä muotoja. Tällaisia rehuaineita ovat riisi, rapsi, soija, maissi, pellava ja sokerijuurikas. Lisäksi valvonnassa rehujen muuntogeenisyyttä varmennettiin tarkastamalla muuntogeenisten rehujen erillään pitoa toimijoiden omavalvonnassa. Näytteenottoa kohdennettiin erityisesti sellaisiin rehutehtaisiin, joissa valmistetaan sekä tavanomaisia että muuntogeenisiä rehuja tai lisäksi luomurehuja. Rehunäytteistä kotimaisen valmistuksen valvonnan yhteydessä otettiin 19 näytettä 16 eri rehun valmistajalta sekä markkinavalvonnassa puolestaan 2 näytettä 2 eri markkinoille saattajalta.

Luomurehuista tai luomuun soveltuvista rehuista otettiin viranomaisnäytteitä yhteensä 23 eri rehuerästä. Luomurehuja valvotaan osana kaikkien valvontalinjojen tuotevalvontaa ja luomurehujen luomusäädösten valvonnassa keskitytään torjunta-aineiden jäämien ja rehujen muuntogeenisyyden valvontaan. Muuntogeenisyyden valvontaan tuotevalvonnassa

otetuista näytteistä neljä kohdistui luomurehuun. Kasvinsuojeluaineiden jäämien valvontaan otetuista näytteistä neljä kohdistui luomurehuun. Tuotevalvonnassa luomurehuista analysoitiin myös ravitsemuksellista koostumusta, hygieniaa ja kielletyn eläinperäisen ainekset esiintymistä sekä muita rehujen haitallisia ja kiellettyjä aineita, kuten mykotoksiinien pitoisuuksia ja dioksiini-, PCB- ja PFAS-yhdisteiden jäämiä.

Rehujen viranomaisvalvonnan näytteenottomäärät valvontalinjoittain toteutuivat pääosin suunnitelmien mukaisesti ja näytteenoton keskimääräinen toteutuma oli 102 % (taulukko 6). Kokonaisnäytemäärä (1806 näytettä) oli pienempi kuin edellisenä vuonna (2544 näytettä). Kokonaisnäytemäärää pienensi erityisen riskialttiiden kasviperäisten rehujen maahantuonnin väheneminen, minkä seurauksena viranomaisnäytteenoton tarve oli maahantuonnissa merkittävästi pienempi kuin edellisenä vuotena. Vuosittaiset maahantuonnin näytemäärät ovat suoraan suhteessa kunakin vuonna toteutuneeseen rehualan toimijoiden kasviperäisten rehuaineiden maahantuonnin kokonaisvolyymiin.

Ruokaviraston valtuuttamat tarkastajat ottivat eläimistä saatavia sivutuotteita rehukäyttöön käsitteleviltä toimijoilta valmistuksen valvontana yhteensä 96 näytettä 38:sta eri valvontakohteesta. Suunnitelma oli 75 näytettä 38 eri valvontakohteesta. Näytteenoton suurempaan toteumaan vaikuttivat erityisesti yhden valvontakohteen erillisnäytteenotot rehussa todetun vakavan haitan selvittämiseksi. Otetuista näytteistä 57 oli lemmikkieläimille tarkoitettuja raakapakasteita, kuivattuja sivutuotteita, lämpökäsiteltyjä täys- ja täydennysrehuja tai niiden valmistuksessa käytettyjä raaka-aineita. Muut 39 näytettä olivat käsiteltyjä eläinvalkuaista, käsiteltyjä sivutuotteita turkiseläimille ja turkiseläinten rehuseoksia.

Kaikkien valvontalinjojen toteutuneet näytemäärät on esitetty taulukossa 6 vuonna 2023 toteutuneiden näytteenottoajankohtien mukaisesti jaoteltuna eli näytteenoton tapahtumapäivä on ollut aikavälillä 1.1.-31.12.23

Taulukko 6. Rehujen viranomaisvalvonnan näytteet valvontalinjoittain, suunniteltu vs. toteutunut (näytteenoton tapahtumapäivä aikavälillä 1.1.-31.12.2023).

Valvontalinja	Suunniteltu näytemäärä	Toteutunut näytemäärä	Näytteenoton toteutuma (%)
Maahantuonti	1010 ¹⁾	1010	100
Sisämarkkinakauppa	22 ¹⁾	22	100
Markkina- ja tuotantovalvonta	80	97	121
Kotimainen valmistus			
- Rehunäytteet	473 ²⁾	496	104
- Rehuympäristönäytteet	-	-	-
Kuljetusvälineiden tarkastus			
- Rehuympäristönäytteet ³⁾	14	9	64
Alkutuotannon valvonta			
- Rehunäytteet ⁴⁾	153	153	100
- Rehu- ja rehuympäristönäytteet ⁵⁾	(19)	19	

Valvontalinja	Suunniteltu näytemäärä	Toteutunut näytemäärä	Näytteenoton toteutuma (%)
Viranomaisnäytteet yhteensä	1771	1806	102

- 1) Suunniteltujen analyysien yhteismäärä määräytyy pääosin rehualan toimijoiden toteutuneiden tuontierien ja niistä otettavien näytteiden lukumäärän mukaisesti. Suunniteltu = toteutunut.
- 2) Sisältää rehujen valmistajilta otetut rehunäytteet elintarviketuotantoeläinten rehuista, lemmikkieläinten rehuista ja turkiseläinten rehuista.
- 3) Kuljetusvälineiden tarkastusten toteutuminen vaikuttaa näytteenoton toteutumiseen.
- 4) Käsitellyn eläinvalkuaisen rehukäytön valvonnan toteutuneeseen näytemäärään vaikuttavat eläintiloilla käytössä olevat rehut, sillä näytettä ei otettu karkea- eikä kivennäisrehusta. Taulukon näytemäärä sisältää seleeniseurannan näytteet.
- 5) Rehu- ja rehuympäristönäytteet eläinten salmonellatartuntatiloilta eläinten tartunnan lähteen rajaamiseksi (1 tila: 11 rehunäytettä, 6 rehuympäristönäytettä ja 2 kuivikenäytettä) sekä tilat, joissa on ollut rehuihin liittyvä mahdollinen salmonellaepäily (0 tilaa: 0 rehu- / rehuympäristönäytettä).

Rehujen viranomaisvalvonnassa otetuista 1806 näytteestä tehtiin yhteensä 14012 analyysia, mikä oli 121 % suunnitellusta. Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysien toteutuma oli keskimäärin 125 % suunnitellusta, ja näiden analyysien osuus kaikista viranomaisanalyyseista oli 86 % (11999 analyysia). Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyyseista kemiallisten analyysien osuus oli 77,2 % (9267 analyysia), mikroskooppisten analyysien osuus 3,4 % (403 analyysia), salmonella-analyysien osuus 15,8 % (1893 analyysia) ja muiden mikrobiologisten analyysien osuus 3,6 % (436 analyysia) (Taulukko 7).

Ruokavirasto analysoi salmonellaa pääosin maahantuotujen erityisen riskialttiiden rehujen tuontieristä. Rehuseoksista ja rehun lisäaineista salmonellaa analysoitiin puolestaan pääasiassa kotimaisen valmistuksen valvonnan ja markkinavalvonnan näytteistä. Rehuaineiden salmonella-analyysien osuus kaikkien näytteiden salmonella-analyyseista oli v. 2023 76 % (v. 2022 79 %, v. 2021 81 %, v. 2020 90 %) (Taulukko 7). Rehuaineiden salmonella-analyysien suhteellinen osuus kaikista rehujen salmonella-analyyseista oli vähän pienempi kuin edellisenä vuonna, mikä oli seurausta 3. maatuonnin viranomaisvalvonnan näytteenottojen vähentymisestä salmonellan suhteen erityisen riskialttiista rehuista.

Ruokavirastolla oli käytössä rehunäytteiden analysointia varten useita eri multimenetelmiä ja/tai menetelmien kokonaisuuksia, joilla voitiin samanaikaisesti tutkia sekä kemiallisia haitallisia/kiellettyjä aineita että ravitsemuksellisia ainesosia. Valvontavuonna haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysien (11999 a) lisäksi tehtiin yhteensä 2013 rehun ravitsemuksellisen koostumuksen ja rehun lisäaineiden pitoisuuksien analyysia rehujen pakkausmerkinnöissä annettujen vakuusarvojen tarkastamiseksi (Taulukko 7). Elintarviketuotantoeläimille tarkoitetuista rehuaineista ja rehuseoksista tehtiin ravitsemuksellisia analyysia 80 % kaikista ravitsemuksellisista analyyseista ja loput 20 % ravitsemuksellisista analyyseista tehtiin lemmikkieläinten rehuseoksista.

Taulukko 7. Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden, kokkidiostaattien ja lääkerahujen tehoaineiden sekä ravitsemuksellisten analyysien määrät v. 2023. Toteutuneet näytteet (%) on laskettu vertaamalla toteutunutta näytemäärää suunniteltuun näytemäärään. Näytteiden lukumäärä (n) on esitetty taulukossa suluissa.

Analyysi	Suunniteltu analyysien (n) lkm yhteensä	Toteutunut; rehuaineet	Toteutunut; rehuseokset	Toteutunut; rehun lisäaineet / esiseokset	Toteutunut analyysien (n) lukumäärä yhteensä	Toteutuneet näytteet (n) (%)
Salmonella ¹⁾	1700 (1400)	1436 ¹⁾ (1156) ¹⁾	444 (309)	13 (12)	1893 (1477)	100
Muut mikroorganismit ²⁾	300 (60)	244 (50)	192 (30)	-	436 (80)	133
Maaeläinperäisen aineksen toteaminen		90	101	-	191	
Kalajauhon toteaminen		52	58	-	110	
Em. yhteensä ³⁾	230 (150)	142 (84)	159 (101)	-	301 (185)	123
Kasviperäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuholaiset ⁴⁾	70 (55)	90 (48)	12 (11)	-	102 (59)	107
Mykotoksiinit ⁵⁾	900 (50)	270 (25)	1116 (62)	18 (1)	1404 (88)	176
Kadmium		18	65	17	100	
Lyijy		18	64	16	98	
Elohopea		13	62	14	89	
Arseeni + EO-As		21	74	17	112	
Kromi		18	65	18	101	
Nikkeli		18	65	18	101	
Raskasmetallit yhteensä	275 (50)	106 (18)	395 (65)	100 (18)	601 (101)	202
Melamiini, urea, biureetti ja syanuurihappo	20 (10)	8 (3)	38 (15)	-	46 (18)	180
GTH-merkkiaine jääminä ja vakuudellisena	5 (5)	5 (5)	-	-	5 (5)	100
Dioksiinit, dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet ja muut kuin	32 (8)	20 (5)	8 (2)	-	28 (7)	88

Analyyssi	Suunniteltu analyysien (n) lkm yhteensä	Toteutunut; rehuaineet	Toteutunut; rehuseokset	Toteutunut; rehun lisäaineet / esiseokset	Toteutunut analyysien (n) lukumäärä yhteensä	Toteutuneet näytteet (n) (%)
dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet ⁶⁾						
PFAS-yhdisteet ⁷⁾	140 (10)	84 (6)	41 (3)	-	125 (9)	90
Torjunta-aineet l. pestisidit ⁸⁾	3750 (15)	746 (3)	2987 (12)	-	3733 (15)	100
Kokkidiostaatit, lääkeaineet, kielletyt antibiootit ja muut yhdisteet jääminä ⁹⁾	1750 (30)	147 (3)	2303 (49)	343 (7)	2793 (59)	197
Kokkidiostaattien pitoisuudet rehun lisäaineina ja lääkerehujen tehoaineiden pitoisuudet	6 (6)	-	8 (8)	-	8 (8)	133
Muuntogeenisyyden analysointi ¹⁰⁾	400 (20)	24 (2)	401 (19)	-	425 (21)	105
Akryyliamidi ¹¹⁾	(4)	-	4 (4)	-	4 (4)	100
Biogeeniset amiinit (BA) ¹²⁾ ja BA-summa	(45)	-	45 (8)	-	45 (8)	100
Glykoalkaloidit (GA) ja GA-summa ¹³⁾	(50)	10 (4)	40 (10)	-	50 (14)	100
Haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysit yhteensä	9677	3332	8193	474	11999	125
Ravitsemukselliset analyysit yhteensä	2013	279	1629	105	2013	100
Valvonta-analyysit yhteensä	11690	3611	9822	579	14012	121

- 1) Suunniteltujen analyysien yhteismäärä määräytyy pääosin rehualan toimijoiden toteutuneiden tuontierien ja niistä otettavien näytteiden lukumäärän mukaisesti (suunniteltu = toteutunut). Rehuaineiden sarakkeeseen sisällytetty 1128 rehuainenäytteen lisäksi 19 rehu- ja rehuympäristönäytettä eläinten salmonellatartuntatiloilta sekä 9 salmonella-analyysia kuljetusvälineiden rehuympäristönäytteistä (yhteensä sarakkeessa 1156 näytettä).

- 2) Kohteena ovat pääosin eläinperäiset rehuaineet lemmikeille ja turkiseläimille sekä lemmikkieläinten rehuseokset.
- 3) Kohteena ovat elintarviketuotantoeläinten rehuseokset (märehtijöiden ja ei-märehtijöiden rehut) ja ed. mainittujen rehujen valmistukseen käytettävät rehuaineet tiloilla ja kotimaisessa valmistuksessa sekä lisäksi tuonnissa kalajauho. Tiloilta otettiin yhteensä 153 näytettä. Analyysit määritellään sen mukaan, mille eläimelle rehu on tarkoitettu. Samasta näytteestä voidaan tehdä maaeläimen aineksen ja/tai kalajauhon osoittaminen (toteutunut ≈ suunniteltu).
- 4) Suunnitelmassa näytteiden ja analyysien määrä on arvio. Analyysit määritellään näytteille sekä pistokoealuonteisesti että epäilystä. Samasta näytteistä voidaan tehdä yksi tai useampi analyysiryhmään kuuluva analyysi. Toteutuneiden analyysien yhteismäärä vaihtelee näytteittäin (toteutunut ≈ suunniteltu).
- 5) Tutkittavat mykotoksiinit ovat laajassa multimenetelmässä (18 yhdistettä) ovat aflatoksiini B1, aflatoksiini B2, aflatoksiini G1, aflatoksiini G2, fumonisiini B1, fumonisiini B2, okratoksiini A, 3-asetyyllideoksinivalenoli, 15-asetyyllideoksinivalenoli, deoksinivalenoli, deoksinivalenoli-3-glukosidi, nivalenoli, diasetoksiskirpenoli, neosolanioli, fusarenoni-X, HT-2-toksiini, T-2-toksiini ja zearalenoni . Tutkittavat mykotoksiinit suppeammassa menetelmässä (4 yhdistettä) ovat aflatoksiini B1, aflatoksiini B2, aflatoksiini G1 ja aflatoksiini G2. Näytteiden analysoimiseen käytetään pääasiassa laajaa multimenetelmää.
- 6) Dioksiini-yhdisteiden summa (17 yhdistettä) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO (2005) - PCDD/F TEQ mukaisesti sisältäen määritysrajan. Dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden summa (12 yhdistettä) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO (2005) – dPCBt TEQ mukaisesti sisältäen määritysrajan. Muut kuin dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden summa (6 yhdistettä) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna - Indicator-PCBs (ICES-6) mukaisesti sisältäen määritysrajan.
- 7) PFAS I. perfluoro-alkyyliyhdisteet (13 PFAS-yhdistettä): a) perfluoro-alkyylikarboksylaatit: PFHxA, PFHpA, PFOA, PFNA, PFDA, PFUnA, PFDaA, PFTrA ja PTeA ja b) perfluoro-alkyyliulfonaatit: PFHxS, PFHpS, PFOS ja PFDS sekä neljän PFAS-yhdisteen summa (4PFAS): PFOS, PFOA, PFNA ja PFHxS summa.
- 8) Torjunta-aineiden I. pestisidien analyysivalikoima on laaja ja näytteiden analysoinnissa käytetään useita multimenetelmiä ja yksittäisiä menetelmiä. Kaikkia yhdisteitä ei aina ole mahdollista tutkia näytteiden kaikista rehumatriiseista ja rehumatriisikohtaisesti näytteestä analysoidaan n. 230 - 270 yhdistettä. Suunnitelmassa näytteestä on arvioitu analysoitavan keskimäärin 250 yhdistettä.
- 9) Multimenetelmä seuraavien yhdisteiden jäämille (yhteensä 49 yhdistettä): a) Kokkidiostaatit: dekokinaatti, diklatsuriili, halofuginoni, lasalosidi, maduramisiiniammonium, monensiini, narasiini, nikarbatsiini, robenidiinihydrokloridi, salinomysiini, semduramisiini (11 yhdistettä) b) lääkeaineiden tehoaineet: ampicilliini, danofloksasiini, difloksasiini, doksisykliini, emamektiinibentsoaatti, enrofloksasiini, etopabaatti, febanteeli, fenbendatsoli, florfenikoli, flubendatsoli, flumektiini, furatsolidoni, nifursoli, klooritetrasykliini, klopidoili, kloramfenikoli, linkomysiini, mebendatsoli, norfloksasiini, oksitetrasykliini, oksoliinihappo, rodidatsoli, siprofloksasiini, sulfadiatsiini, sulfadimetoksiini, tetrasykliini, tiamuliini, tilmikosiini, toltrasuriili, trimetopriimi, tylosiini, tylvalosiini, valnemuliini ja (34 yhdistettä) ja c) kielletyt yhdisteet: amprolium, basitrasiiini, dimetridatsoli ja karbadoksi (4 yhdistettä). Kun näytteestä analysoidaan vakuudellisia pitoisuutena yksittäistä kokkidiostaattia tai lääkerehun lääkeainetta, niin samasta näytteestä määritetään samanaikaisesti ko. menetelmän muiden yhdisteiden pitoisuudet jääminä.
- 10) Näytteille tehdään kasvilajikohtainen gm-tapahtumien seulonta, gm-tapahtumien identifiointi sekä määritetään todettujen gm-tapahtumien suhteellinen osuus. Menetelmässä tutkitaan sekä EU:ssa hyväksytyjen että hyväksymättömien gm-tapahtumien esiintymistä. Lopullinen analyysien määrä per näyte määräytyy rehun koostumuksen mukaan ja rehumatriisikohtaisesti näytteestä voidaan analysoida n. 10 - 50 tekijää. Suunnitelmassa näytteestä on arvioitu analysoitavan keskimäärin 20 tekijää per rehumatriisi.
- 11) Akryyliamidi (1 yhdiste)

- 12) Biogeeniset amiinit I. BA-yhdisteet (8 yhdistettä ja BA-yhdisteiden summa): fenyylietyyliamiini, histamiini, kadaveriini, putreskiini, spermidiini, spermiini, tryptamiini ja tyramiini ja biogeenisten amiinien summa (BA-yhdisteiden summa; 8 yhdistettä).
- 13) Glykoalkaloidit I. GA-yhdisteet (4 yhdistettä ja GA-yhdisteiden summa): alfa-solaniini, alfa-kakoniini, solanidiini, gamma-kakoniini sekä GA-yhdisteiden summa (alfa-kakoniini ja alfa-solaniinin summa)

3.3.2 Säännöstenmukaisuus

Rehujen viranomaisanalyseissa todettujen säännöstenvastaisuuksien perusteella annettujen huomautusten ja toimenpidemääräysten prosentuaalinen osuus on kuvattu taulukossa 8. Poikkeamien esiintymistiheyden vaihteluun eri vuosina vaikuttavat osaltaan riskiperusteinen analyysien kohdentaminen eri rehuihin ja tiettyihin analyysihin ohjattujen näytteiden kokonaismäärä sekä kyseisen valvontavuoden painotukset. Esimerkiksi kokkidiostaattirehujen vakuudellisten analyysien vuosittain valvottavien näytteiden määrä on pieni (5–8 näytettä), ja siten vakuudellisissa analyyseissa todettu yksittäinen säädöstenvastaisuus johtaa suureen huomautettujen analyysien / näytteiden prosenttiosuuteen.

Määrällisesti eniten huomautuksia annettiin liittyen pakkausmerkintöihin, pääravintoaineisiin, hygieniaan (salmonella ja enterobakteerit), tuhohyönteisiin ja kasvipörsäisiin epäpuhtauksiin sekä vitamiinitasoihin. Suhteellisesti eniten poikkeamia todettiin rehun lisäaineina käytettyjen kokkidiostaattien vakuudellisissa pitoisuustasoissa, sekä liittyen tuhohyönteisiin ja kasvipörsäisiin epäpuhtauksiin, vitamiinitasoihin ja pakkausmerkintöihin. Muita säännöstenvastaisuuksia todettiin valvontavuonna rehunäytteissä pääosin saman verran kuin keskimäärin aikaisempina vuosina. Lisäksi yhtä toimijaa huomautettiin lemmikkieläinten rehujen merkittävistä glykoalkaloidien pitoisuuksista sekä kohonneista biogeenisten amiinien pitoisuuksista (Taulukko 8).

Yleisesti rehujen pakkausmerkinnöissä huomautettiin liittyen pakollisesti merkittäviin tietoihin, kuten rehutyyppiin, ravitsemuksellisen koostumuksen ilmoittamiseen ja rehun lisäaineiden pakollisiin merkintöihin. Rehujen markkinavalvonnassa yleisimmät säännöstenvastaisuudet liittyivät paitsi ravintoainepoikkeamiin myös lemmikkieläinten rehujen pakkausmerkintöihin ja niissä erityisesti kielivaatimuksiin ja markkinointiväittämiin. Pakkausmerkintöjä tarkastetaan pääosin rehujen kotimaisen valmistuksen valvonnan ja markkinavalvonnan näytteistä. Pakkausmerkintöjä koskevia huomautuksia annettiin valvontavuonna 8,8 %:lle tarkastetuista rehueristä. Määrällisesti ja suhteellisesti tarkasteltuna pakkausmerkinnöistä annettiin valvontavuonna aikaisempia vuosia enemmän huomautuksia (Taulukko 8).

Taulukko 8. Rehujen viranomaisanalyyseissa todettujen säännöstenvastaisuuksien seurauksesta analyysille annettujen huomautusten prosentuaalinen osuus kaikista analyysiryhmän analyyseista. Pakkausmerkintähuomautusten osuus sen sijaan on suhteutettuna tarkastettuja rehueriä kohden.

Todettu säännöstenvastaisuus	2020 (%)	2021 (%)	2022 (%)	2023 (%)
Pääravintoaineet	4,0	5,0	4,4	5,1
Kivennäisaineet	2,1	2,5	0,7	0,3
Hivenaineet	3,1	2,1	2,1	0,1
Vitamiinit	13	12	9,3	13
Aminohappo-, sokeri-, hera- tai tärkkelysanalyysit	0,0	0,3	0,0	0,0
Muut analyysit mm. tiheys, suolapitoisuus, suolahappoon liukenematon tuhka, propyleeniglykoli	0,0	0,0	0,0	0,0
Salmonella	0,3	0,2	0,6	1,0
Muut mikro-organismit: enterobakteerit	17	8,5	9,9	1,9
Kielletty maaeläinperäinen aines tai kala	0,0	0,0	0,0	0,0
Kasviperäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuhohyönteiset	8,0	7,8	3,7	22
Mykotoksiinit	0,0	0,2	0,0	0,2
Glykoalkaloidit				24
Biogeeniset amiinit				11
Akryyliamidi				14
Raskasmetallit	0,2	0,2	0,0	0,0
Melamiini ja syanuurihappo	0,0	0,0	0,0	0,0
Dioksiinit ja dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet sekä muut kuin dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet	0,0	0,0	3,6	0,0
PFAS-yhdisteet			0,0	0,0
GTH-merkkiaine vakuudellinen ja jäämänä	0,0	0,0	0,0	0,0
Pestisidit	0,1	0,1	0,1	0,1
Kokkidiostaatit rehun lisäaineina	50	30	29	38
Lääkerehujen tehoaineiden pitoisuudet	-	-	-	-
Kokkidiostaatit, lääkerehujen tehoaineet, muut lääkkeiden tehoaineet ja kielletyt yhdisteet jääminä	0,0	0,0	0,1	0,0
Muuntogeenisyyden analysointi: todettu EU:ssa hyväksymätöntä organismia	0,0	0,0	0,0	0,0
Muuntogeenisyyden analysointi: todettu EU:ssa hyväksyttyä organismia	1,4	1,3	1,3	0,7
Pakkausmerkintäpuutteet ¹⁾	7,0	4,9	3,9	8,8

1) Pakkausmerkintäpuutteiden esiintymistiheys on tässä esitetty suhteutettuna viranomaisnäytteenoton kohteena olleiden rehuerien yhteismäärään valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa. Valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa oli yhteensä 568 rehuerää (valvontatapauhtumaa) v. 2023.

Taulukossa 9 on esitetty ne rehuerät, joista todettiin vakava poikkeama ja joihin kohdistui kieltoja, määräyksiä ja muita valvonnan edellyttämiä toimenpiteitä. Rehujen viranomaisanalyyseissa todettujen säännöstenvastaisuuksien seurauksena annettujen

huomautusten suhteelliset osuudet analyysiryhmittäin on puolestaan kuvattuna edellisessä taulukossa 8.

Kielto annettiin tuonnin valvonnassa neljälle rehuaine-erälle ja yhdelle lemmikkien rehuerälle, kotimaisessa valmistuksen valvonnassa yhdelle elintarviketuotantoeläinten rehuerälle ja viidelle lemmikkieläinten rehuerälle sekä markkinavalvonnassa kolmelle lemmikkieläinten rehuerälle ja neljälle luonnonlintujen ruokintaan tarkoitettulle rehuerälle (yhteensä 18 rehuerälle). Tapauskohtaisesti kielletyt erät tai toimijan omavalvonnassa salmonellapositiivisiksi todetut erät joko käsiteltiin, hävitettiin tai palautettiin sekä tarvittaessa erän käyttötarkoitusta rajattiin tai muutettiin. Salmonella -saastuneita rehueriä ei päätynyt elintarviketuotantoeläinten rehuketjuun.

Taulukko 9. Sääöstenvastaiset rehuerät vuonna 2023, joista todettu vakava poikkeama ja joille huomausten lisäksi annettu tapauskohtaisesti kieltoja, määräyksiä sekä muita valvonnan edellyttämiä toimenpiteitä. Lisäksi taulukossa on esitetty sisämarkkinoilta tuodut rehuaine-erät, joista toimija on omavalvonnassaan todennut salmonellaa. Kiellon saaneet erät on esitetty taulukossa lihavoituna.

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erät, lkm	Todettu sääntöstenvastaisuus	Valvonnan toimenpiteet
Tuonti	Kasviperäiset rehuaineet: rapsirouhe	3	<i>Salmonella Agona</i>	Tuontikielto, lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja analyysit käsittelyn jälkeen
Tuonti	Kasviperäiset rehuaineet: soijarouhe	1	<i>Salmonella ssp. I, Samonella Yoruba</i>	Tuontikielto, lupa käsitellä erä, uusintanäytteenotto ja analyysit käsittelyn jälkeen
Tuonti	Täydennys-rehu koirille ja kissoille	1	Rehussa sisältää koostumustietojen perusteella lisäainetta, jotta ei ole hyväksytty, kielletyt markkinointiväittämät	Tuontikielto
Sisämarkkina-kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: rapsirouhe	7	<i>Salmonella Mbandaka (2)</i> <i>Salmonella Liverpool (1)</i> <i>Salmonella Tennessee (2)</i> <i>Salmonella Altona (1)</i> <i>Salmonella Typhimurium (1)</i>	Lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja -analyysit käsittelyn jälkeen

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erät, lkm	Todettu säännöstenvastaisuus	Valvonnan toimenpiteet
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: soijarouhe, gmo	2	<i>Salmonella Anatum (1)</i> <i>Salmonella Liverpool (1)</i>	Lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja -analyysit käsittelyn jälkeen
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: luomusoijapuriste	2	<i>Salmonella Ouakam (1)</i> <i>Salmonella Yaba (1)</i>	Lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja -analyysit käsittelyn jälkeen
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: ohra	1	<i>Salmonella Typhimurium</i>	Lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja -analyysit käsittelyn jälkeen
Sisämarkkina- kauppa	Eläinperäiset rehuaineet: hemoglobiini-jauho	1	<i>Salmonella Typhimurium</i>	Erä palautettiin
Sisämarkkina- kauppa	Eläinperäiset rehuaineet: PAP, höyhenjauho	1	<i>Salmonella Ohio</i>	Erä palautettiin
Valmistuksen valvonta	Luomutäysrehu muniville kanoille	1	Luomurehussa kiellettyjä torjunta-aineiden jäämiä: klormekvatti	Markkinointikielto luomurehuna ja takaisin veto
Valmistuksen valvonta	Lemmikkieläinten täysrehu koirille	5	Rehussa merkittäviä pitoisuuksia glykoalkaloideja ja kohonneita pitoisuuksia biogeenisiä amiineja	Markkinointi- ja käyttökielto sekä toimenpidemääräyksiä: rehun valmistusprosessin varmentamiseksi sen kaikissa vaiheissa ja tuotantotilanteissa.
Markkina- valvonta	Lemmikkieläinten ruoka, kuivatut sivutuotteet	1	<i>Salmonella Derby</i>	Markkinointikielto ja takaisin veto
Markkina- valvonta	Lemmikkieläinten ruoka, kuivatut sivutuotteet	1	<i>Enterobakteereja</i> yli sallitun enimmäispitoisuuden	Markkinointikielto ja takaisin veto

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erät, lkm	Todettu säännöstenvastaisuus	Valvönnän toimenpiteet
Markkina- valvonta	Siemenseokset	2	Hukkakaura	Markkinointikielto ja takaisin veto
Markkina- valvonta	Siemenseokset	1	Ambrosia Artemisiifolia - siemeniä yli sallitun enimmäispitoisuuden	Markkinointikielto ja takaisin veto
Markkina- valvonta	Kaura	1	Hukkakaura	Markkinointikielto ja takaisin veto
Markkina- valvonta	Täydennys-rehu lemmikeille	1	Rehu sisältää etiketin mukaan lisäainetta, jotta ei ole hyväksytty, kielletyt markkinointiväittämät	Markkinointikielto
Yhteenveto		18	kielletyt erät lkm	
		32	kaikki erät lkm	

Rehuerälle voidaan antaa kielto, toimenpidemääräys, huomautus, kehoitus tai seuraamus (taulukot 8 ja 9). Tuotevalvontalinjojen viranomaisnäytteenoton kohteena olleita rehueriä (kaikki valvontalinjat), joihin liittyi yksi tai useampi säädöstenvastaisuus ja seuraamus oli v. 2023 90 kpl (v. 2022 90 kpl, v. 2021 107 kpl, v. 2020 110 kpl). Ne edustivat 11,3 % kaikista viranomaisnäytteenoton kohteena olleista 794 rehuerästä (v. 2022 11,3 %, v. 2021 11,2 % v. 2020 11,4 %).

Taulukossa 10 on esitetty todettujen säännöstenvastaisuuksien perusteella annetut seuraamukset suhteutettuna viranomaisnäytteiden ja -analyysien määriin. Rehuerille annettuja kirjallisia huomautuksia säädöstenvastaisuuksista suhteessa näytemäärään ja analyysimäärään oli keskimäärin enemmän kuin edellisenä vuotena. Rehuerille asetettuja kieltoja ja muita valvönnän määräyksiä oli suhteessa näytteisiin hieman enemmän ja puolestaan suhteessa analyysihin saman verran kuin edellisenä vuonna. Asetettujen kieltojen ja muiden valvönnän määräysten osuuksien kasvu näytemäärään suhteutettuna selittyi pääosin kasviperäisten rehuaineiden tuonnin ja tuonnin viranomaisnäytteenottojen merkittäväällä vähentymisellä valvontavuoden aikana. Kieltojen ja huomautusten määrää suhteessa näytemäärään lisäsi yhden toimijan lemmikkieläinten rehuihin liittyneet viranomaisnäytteenotot ja -analyysit. Lisäksi tilavalvönnassa annettiin tavanomaista enemmän huomautuksia liittyen eläviin tuohyönteisiin rehuerissä tiloilla. Pakkausmerkintähuomautuksia annettiin merkittävästi enemmän kuin edellisinä vuosina.

Taulukko 10. Todettujen säännöstenvastaisuuksien perusteella annetut seuraamukset suhteutettuna viranomaisnäytteiden ja -analyysien määriin.

Seuraamus	kpl	%-osuus kaikista näytteistä; yht. 1806 näytettä	%-osuus kaikista analyyseistä; yht. 14012 analyysia
Rehuerille annetut kirjalliset huomautukset (analyysihuomautukset 123 kpl ja pakkausmerkintähuomautukset 50 kpl)	173	9,6	1,2
Rehun valmistus-, tuonti-, markkinointi- tai käyttökielto, ehdollinen / ehdoton	18	0,97	0,13
Rehuerät, joille määrätty muita valvonnan toimenpiteitä (erää ei ole kielletty)	14	0,78	0,10
Yhteensä	205	11,4	1,5

3.3.2.1 Mikrobiologisten vaarojen esiintyminen

Salmonellan suhteen riskialttiiden rehuaineiden tuontieristä (3. maa + EU) 18 kpl osoittautui salmonellaposiiviksi (23 kpl v 2022, 22 kpl v 2021, 20 kpl v. 2020). Saastuneiden erien määrä oli hieman pienempi kuin edellisinä vuosina. Toimijat hakivat salmonellaa sisältäneille kasvipörräisten rehujen tuontierille käsittelyluvan Ruokavirastosta ja tutkivat erät käsittelyn jälkeen omana laadunvarmistuksenaan. Erät hyväksyttiin käyttöön sen jälkeen, kun ne oli todettu puhtaaksi. Eläinperäiset rehujen tuontierät palautettiin valmistajalle. Yhteensä salmonellaa sisältäneet erät edustivat noin 40 miljoonaa kiloa rehuaineita, määrä oli tyyppillisellä tasolla (59,5 milj kg v. 2022, 36 milj. kg v. 2021, 36 milj. kg v. 2020).

Kotimaisessa rehun valmistuksessa elintarviketuotantoeläimille tai lemmikkieläimille tarkoitetuista rehuerissä ei todettu salmonellaa. Lemmikkieläinten raakapakasteista analysoitiin salmonellan lisäksi myös enterobakteerien pitoisuuksia. Muutamassa tapauksessa toimijalta pyydettiin selvitystä tai huomautettiin kohonneista, prosessihygieniakriteerin ylittäneistä enterobakteerien pitoisuuksista. Edellä mainittua sivutuotelainsäädännön mukaista prosessihygieniakriteeriä eli enterobakteerien pitoisuuksiin liittyvää raja-arvoa ei suoraan sovelleta valmiisiin, markkinoilla oleviin raakaruokiin.

Luokan 3 käsitellystä eläinvalkuaisesta (PAP) ja turkiseläimille tarkoitetuista luokan 2 käsitellyistä sivutuotteista ei todettu salmonellaa ja eikä kohonneita enterobakteerimääriä.

Salmonellaa todettiin yhdessä kuivatun sivutuotteen / makupalan (broilerin sydämet) markkinavalvontanäytteessä. Lisäksi yhdessä kuivatussa sivutuotteessa (naudan maha)

enterobakteerien pitoisuus ylitti suurimman sallitun pitoisuuden. Näiden erien markkinointi kiellettiin ja erät vedettiin pois markkinoilta. Markkinavalvonnan näytteitä, joissa todettiin salmonellaa tai korkeita enterobakteeripitoisuuksia, oli edellisvuotta vähemmän.

3.3.2.2 Kielletty eläinvalkuainen

Ruokavirasto tutki Suomeen tuodut, elintarviketuotantoeläimille tarkoitetut kalajauhoerät mikroskopoimalla maaeläinperäisen aineksen varalta. Erissä ei todettu huomautettavaa.

Valmistuksen valvonnan näytteenotoissa tutkituista rehueristä ei todettu kiellettyä maaeläinperäistä ainesta eikä kiellettyä kalajauhon esiintymistä kohde-eläimen rehussa.

Tilavalvonnan näytteenotossa tutkituista rehueristä ei todettu kiellettyä eläinvalkuaista. Tilavalvonnan osalta ks. tarkemmin kappale 3.1 Alkutuotannon toimijat (tilavalvonta).

Lisäksi luokan 2 käsitellystä sivutuotteesta tutkittiin GTH-merkkiaineen määrää ja luokan 3 käsitellyistä eläinvalkuaisista puolestaan GTH-merkkiaineen jäämiä. Tutkituissa erissä ei todettu huomautettavaa merkkiaineen pitoisuuksissa ja vastaavasti tutkituissa erissä ei todettu huomautettavaa merkkiaineen jäämien suhteen.

3.3.2.3 Kasvipäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuhohyönteiset

Muutamassa markkinoilta otetussa linnunsiemennäytteessä todettiin hukkakauraa. Yhdessä linnunsiemennäytteessä kiellettyjen siementen (Ambrosia) määrä ylitti sallitun enimmäispitoisuuden. Edellä mainittujen erien markkinointi kiellettiin ja erät vedettiin pois myynnistä. Lisäksi kahdessa kauranäytteessä todettiin tuholaisia; erille ei annettu markkinointikieltoja, koska erät oli jo myyty. Poikkeamien määrä vastasi tyyppillistä valvontavuotta. Rehujen valmistuksen yhteydessä otetuista näytteistä ei todettu poikkeamia. Tilavalvonnan osalta ks. tarkemmin kappale 3.1 Alkutuotannon toimijat (tilavalvonta).

3.3.2.4 Kemialliset haitalliset ja kielletyt aineet

Ruokavirastossa hyödynnettiin laajamittaisesti käytössä olevia multimenetelmiä, joilla on mahdollista samanaikaisesti tutkia useita eri alkuaineita / yhdisteitä. Rehuissa ei todettu säännöstenvastaisia pitoisuuksia kokkidiostaattien, lääkeaineiden tai kiellettyjen aineiden jäämiä, eikä mykotoksiineja, raskasmetalleja, melamiinia ja muita tyyppiyhdisteitä, dioksiineja- ja PCB-yhdisteitä ja PFAS-yhdisteitä, torjunta-aineita (pestisidejä) tai GTH-merkkiainetta. Lisäksi rehuissa ei todettu säädöstenvastaisuuksia liittyen rehujen muuntogeenisyyteen.

Yhden toimijan kotimaassa valmistetuissa lemmikkieläinten rehuerissä todettiin viranomaisvalvonnassa kohonneita glykoalkaloidien (alfa-solaniinin ja alfa-kakoniinin summa) pitoisuuksia. Em. yhdisteille ei ole EU:ssa asetettu suurimpia sallittuja enimmäispitoisuuksia rehuissa. Luontaisiin kasvitoksiineihin kuuluvien glykoalkaloidien

pitoisuudet olivat rehuissa kuitenkin merkittäviä ottaen huomioon, että kyseessä oli koirille tarkoitettu täysrehu. Em. rehuissa perunaraaka-aineen osuus oli suuri. Viranomais selvitysten perusteella todennäköinen syy lemmikkien vakaviin oireisiin oli perunaraaka-aineen sisältämien glykoalkaloidien ja perunaraaka-aineen käyttömäärän yhdistelmä. Lisäksi rehueristä todettiin kohonneita biogeenisten amiinien pitoisuuksia. Biogeenisten amiinien pitoisuudet rehuissa viittaavat yleisesti siihen, että rehun eläinperäinen raaka-aine on saattanut altistua mikrobiologiselle pilaantumiselle raaka-aineen käsittelyn tai varastoinnin aikana. Näillekään yhdisteille ei ole EU:ssa asetettu suurimpia sallittuja enimmäispitoisuuksia rehuissa. Rehuerät asetettiin markkinoille saattamis- ja käyttökieltoon, määrättiin takaisinvedettäväksi markkinoilta ja kuluttajilta sekä hävitettäväksi. Toimija oli tosin tehnyt em. markkinoilta poistamistoimenpiteet jo ennen viranomaisnäytteenoton analyysien valmistumista. Rehualan toimijalle asetettiin myös selvitys- ja toimenpidemääräyksiä omavalvonnan laadunvarmistusmenettelyjen tehostamiseksi sekä raaka-aineiden ja tuotantoprosessin vaaratekijöiden kartoittamisen ja hallitsemisen parantamiseksi. Toimijalta edellytettiin lisäksi korjaavia toimenpiteitä raaka-aineiden turvallisen käytön ja soveltuvuuden varmistamiseksi rehuissa ja niiden reseptiikassa.

Yhdessä kotimaassa valmistetussa luomurehussa muniville kanoille todettiin korrenvahvisteena käytettävän torjunta-aineen (kasvinsuojeluaineen) klormekvatin jäämiä. Toimijan antaman selvityksen mukaan erän valmistukseen käytetyissä luomutuotantoon tarkoitetuissa raaka-aineissa ja niiden luomuun soveltuvuudessa tai rehuerän tuotannossa ei oltu todettu huomautettavaa. Rehun valmistuserälle annettiin markkinoille saattamiskielto ja käyttökielto luomurehuna. Rehun valmistuserä määrättiin takaisinvedettäväksi luomutuotantoon soveltumattomana rehuna. Rehua oli toimitettu vain yhdelle tilalle. Rehualan toimijalle asetettiin selvitys- ja toimenpidemääräyksiä kasvinsuojeluaineiden jäämien saamiseksi hallintaan tuotantoprosessissa. Tapauksessa toimija ei pystynyt täysin todentamaan kontaminaation mahdollista alkuperää, mutta Ruokaviraston seuraavassa seurantanäytteenotossa toimijan valmistamasta luomurehuerästä torjunta-aineiden jäämiä ei todettu.

Vuoden 2021 elintarvikevalvonnan tavanomaisten kanamunien ja luomukanamunien dioksiini-, PCB- ja PFAS-yhdisteiden monitoroinnissa todettiin osassa luomukanamunia kohonneita PFAS-yhdisteiden pitoisuuksia. Tehtyjen elintarvikkeiden ja rehujen viranomaisanalyysien ja selvitysten perusteella todennettiin, että luonnonkalasta valmistetun kalajauhon käytöllä munivien kanojen ruokinnassa oli yhteys PFAS-yhdisteiden pitoisuuksiin luomukanamunissa. Ruokavirasto tiedotti vuonna 2022 rehualan toimijoita ja kananmunantuottajia luonnonkalasta valmistetun kalajauhon käyttöön liittyvästä PFAS-yhdisteiden jäämien riskistä. Ruokavirasto myös ohjeisti, että luonnonkalasta valmistetun kalajauhon määrää luomutuotannossa oli merkittävästi vähennettävä ja luomutuotantoon tarkoitetut kalajauhoerät testattava PFAS-yhdisteiden varalta eräkohtaisin analyysin.

Vuoden 2023 alusta astuivat voimaan EU:ssa elintarvikkeille asetetut PFAS-yhdisteiden enimmäispitoisuudet. Luomutuotannossa oli vuonna 2022 ohjeistettu käyttämään vain sellaisia kalajauhoeriä, joissa PFAS-yhdisteiden pitoisuudet oli eräkohtaisesti analysoitu ja ne olivat mahdollisimman pieniä sekä ko. kalajauhon käyttömääräosuus luomutuotannossa

olevien kanojen täysrehussa mahdollisimman pieni. Kalajauhon käyttöä oli myös korvattu muilla kanojen ravitsemukseen soveltuvilla rehuaineilla.

Valvontavuoden 2023 aikana viranomaisvalvonnassa tutkituista luomurehuseoksista ei PFAS-yhdisteiden jäämiä todettu yhdelläkään teollisen rehun valmistajalla. Luomuun soveltuvan kalajauhon käyttö oli siirtynyt kokonaan tiloilla tapahtuvaan tilarehuseosten valmistukseen ja tiloille oli toimitettu kalajauhoeria, joista oli eräkohtaiset PFAS-analyysitulokset.

Viranomaisvalvonnassa ja omavalvonnassa valvontavuonna analysoitujen luomutuotantoon soveltuvien kalajauhon tuontierien PFAS-pitoisuudet olivat myös pienempiä kuin edellisenä vuonna. Myös elintarvikevalvonnassa luomukanamunien pitoisuudet olivat vuonna 2023 merkittävästi pienempiä kuin aikaisempina vuosina ja säädösten ylittäviä pitoisuuksia PFAS-yhdisteitä ei todettu. Tarkemmat elintarvikkeisiin liittyvät valvontatiedot [Elintarviketurvallisuus Suomessa -raportissa](#).

Lisäksi yhden markkinavalvonnan näytteenoton kohteena olleen rehun markkinointi kiellettiin, koska sen todettiin merkintöjen perusteella sisältävän nuklauutetta (*Leonurus cardiac*), jota ei ole hyväksytty rehun lisäaineena. Kiellon perusteena oli myös rehulainsäädännön vastainen markkinointi.

Lääkerehujen valmistus elintarviketuotantoeläimille oli toimintavuonna vähäistä. Lääkerehuja valmistettiin ainoastaan kaloille. Lääkerehua valmistavan toimijan lääkerehujen valmistusta ja jäämien hallintaa tarkastettiin valvontavuoden aikana osana rehuhygieniasetuksen mukaista laitostarkastusta. Turkiseläinten lääkerehujen valmistus vähäni edelleen ollen vuonna 2023 noin 600 000 kiloa. (v. 2022: 1,1 milj. kg, v. 2021 1,7 milj. kg). Myös turkiseläinten rehujen kokonaisvalmistusmäärä on vähentynyt merkittävästi. Tarkemmat tiedot lääkerehujen valmistuksesta julkaistaan [Ruokaviraston nettisivuilla](#).

3.3.2.5 Rehujen muuntogeenisyyden valvonta

Kotimaisessa valmistuksessa tai markkinoilta/tuonnin yhteydessä otetuissa viranomaisnäytteissä ei todettu EU:ssa hyväksymättömiä muuntogeenisiä organismeja. Näytteistä ei todettu sellaisia pitoisuuksia hyväksytyjä muuntogeenisiä aineksia, jotka olisivat edellyttäneet rehun merkitsemistä muuntogeeniseksi rehuksi.

3.3.2.6 Elintarvikkeita ja rehuja koskeva, eurooppalainen nopea hälytysjärjestelmä (RASFF) ja hallinnollista avunantoa koskeva järjestelmä (AAC)

Suomi teki RASFF-hälytysjärjestelmässä yhteensä kymmenen rehuja koskevaa ilmoitusta (v. 2022 11 kpl, v. 2021 9 kpl, v. 2020 11 kpl). Ilmoituksista suurin osa koski rehuraaka-aineiden tuontivalvonnassa todettua salmonellaa ja yhdessä tapauksessa koiran makupalassa markkinavalvonnan yhteydessä todettua salmonellaa. Lisäksi Suomi informoi muita jäsenmaita Suomessa valmistettuun koiranruokaan liittyneestä terveysvaarasta ja ko. rehuerästä tehtyjen analyysien tuloksista. Tätä epäilyksen alaista rehua oli ollut myynnissä

myös Ruotsissa ja Norjassa ja em. ilmoituksessa kerrottiin, että takaisinvedot oli toteutettu myös ko. maissa.

RASFF-järjestelmän kautta saatiin myös kaksi ilmoitusta Suomeen toimitetuista lemmikkieläinten rehuista, joissa toisessa oli todettu salmonella ja toisessa kohonneita enterobakteerien pitoisuuksia. Rehujaosto oli yhteydessä em. rehujen tuojiin/välittäjiin sen varmistamiseksi, ettei ko. eriä ollut markkinoilla tai että takaisinveito oli toteutettu. AAC:n kautta saadun palautteen vuoksi rehujaosto puuttui yhden suomalaisen valmistajan markkinointiväittämiin netissä sekä informoi vastaavasti toista jäsenmaata ko. maasta peräisin olevaan rehuun liitetystä lainsäädännön vastaisista markkinointiväittämisestä ja rehualan toimijan rekisteröitymiseen liittyvistä epäselvyyksistä.

3.3.3 Korjaavat toimenpiteet

Rehuerälle voidaan antaa kieltö, toimenpidemääräys, huomautus tai kehoitus / seuraamus. Näytteissä todettujen säännöstenvastaisuuksien ja seuraamusten tarkemmat kuvaukset ovat kohdassa 3.4.2 ja taulukoissa 8, 9 ja 10.

Rehusta todettu haitallisten / kiellettyjen aineiden säädöstenvastainen pitoisuus tai muu vakava poikkeama johtaa yleensä rehuerän tuonti-, valmistus-, käyttö- tai markkinoille saattamiskieltoon. Tällaisen rehuerän laimentaminen on kiellettyä. Kielto voi olla ehdollinen, kun toimijan on mahdollista poistaa laatupoikkeama esimerkiksi rehun käsittelyllä, tai ehdoton, jolloin rehulle annetaan hävitysmääräys tai tuontitilanteessa erä voidaan vaihtoehtoisesti palauttaa lähtömaahan. Haitallisten aineiden toteaminen johtaa pääsääntöisesti rehuerän kieltoon silloin, kun niiden määrä ylittää lainsäädännössä annetun enimmäispitoisuuden.

Jos rehussa on todettu poikkeama esim. ravintoaineissa ja/tai pakkausmerkinnöissä, se johtaa ensin kirjalliseen huomautukseen ja kehoitukseen korjaavista toimenpiteistä. Toistuvat huomautukset tai vakavat poikkeamat / puutteellisuudet voivat johtaa rehuerän tai rehun valmistuksen kieltoon. Rehualan toimija voidaan asettaa myös tehostettuun valvontaan, jolloin viranomaisvalvontaa lisätään ja näytteenottofrekvenssiä tihennetään, jos on todettu merkittäviä poikkeamia esimerkiksi liittyen hygieniaan, kokkidiostaattien jäämiin tai maksimi-/minimimäärän omaavien rehun lisäaineiden pitoisuuksiin.

4 SÄÄNNÖSTENMUKAISUUDEN VARMISTAMINEN

4.1 Toimijoiden säännösten tuntemus

Tehtyjen valvontatoimien lisäksi rehualvonta julkaisi [Ruokaviraston nettisivuilla](#) toimintavuoden aikana 12 rehuihin liittyvää ajankohtaisuutista. Rehualvonnin nettisivujen rakenne ja suuri osa sivuista uudistettiin kokonaan. Ohjeita ja lomakkeita päivitettiin tarpeen mukaan, pdf-muotoisia ohjeita muutettiin nettisivutekstiksi tai selainpohjaisiksi ohjeiksi.

Rehuaineista toimijoita kiinnostivat erityisesti mikrolevät ja yksisoluvalkuainen sekä biohiili, joiden rehukäytöstä käytiin lukuisia sähköpostikeskusteluja. Rehun lisäainekiinnostus kohdistui erityisesti märehitijöiden ruuansulatuskanavassa syntyvän metaanin vähentämiseen.

Eläinlääketieteen opiskelijoita koulutettiin sivutuotteiden rehukäyttöön liittyvistä asioista ympäristöhygienian kurssin yhteydessä pidetyllä luennolla sekä hyönteisten rehukäyttöön liittyvästä lainsäädännöstä Mehiläisterveys, hunajantuotanto ja tuotantohyönteiset –koulutusjaksolla.

Rehujasto luennoi koirien raakaruokaohjaajakoulutuksessa raakaruokiin liittyvästä lainsäädännöstä kaksi kertaa vuoden aikana. Kyseessä oli maksullinen luento.

Maidon alkutuotannon eri tahoja, kuten meijereitä, tuotantoneuvoja ja maitotilayrittäjiä koulutettiin rehuhygieniasta Maitohygienialiiton järjestämässä koulutuspäivässä.

Rehujasto järjesti yhdessä ETT ry:n ja MMM:n kanssa Rehuseminaarin, johon osallistui yli 70 rehualan toimijaa ja sidosryhmäläistä. Seminaari järjestettiin Teamsin välityksellä. Rehujasto piti esitykset mm. HACCP- järjestelmästä ja laadunvarmistuksesta. Esitykset tallennettiin ja ne ovat muidenkin katsottavissa ETT:n nettisivujen kautta.

Ruokavirasto vastasi toimintavuoden aikana noin 250:een rehulainsäädäntöön liittyvään rehukyselyt -virkasähköpostilaatikkoon saapuneeseen kysymykseen ja palautteeseen. Viesteistä 35 % liittyi lemmikki- ja luonnonlintujen rehuihin. Lisäksi vastattiin n. 90:een SMAAK-rehujen takaisinvetoon liittyvään sähköpostiyhteydenottoon sekä hyvin suureen määrään puhelinyhteydenottoja. Lisäksi toimijoilta tuli ilmoituksia rehuilmoitukset -postilaatikkoon erityisesti omavalvonnassa todettuun salmonellaan, vuosi-ilmoituksiin sekä rekisteröinteihin ja toiminnan muutoksiin liittyen. Luomurehuja koskeviin kysymyksiin vastattiin luomurehu -postilaatikon ja Pikantti-sivuston kautta. Tuontiin liittyviä kysymyksiä ja toimintaa käsiteltiin toimijoiden kanssa rehutuonti -postilaatikossa. Vientitodistuksia ja niihin liittyviä kysymyksiä käsiteltiin rehuvientitodistukset –postilaatikossa. Tavoitteena on vastata toimijoilta ja kuluttajilta tuleviin kyselyihin 1-2 työpäivän kuluessa. Yhteiskäytössä olevien sähköpostilaatikoiden lisäksi kysymyksiä tulee päivittäin rehujaston henkilöstön henkilökohtaisiin sähköposteihin ja puhelimitse. Myös näihin kysymyksiin vastattiin niin nopeasti kuin mahdollista.

Rehujen alkutuottajien F-lomake, jolla ilmoitetaan uudet rekisteröinnit sekä toiminnan muutokset ja lopetukset, päivitettiin selainmuotoon. Lomakkeen sisältö säilyi samana. Vanha F-lomake poistui käytöstä vuoden 2023 lopussa.

Lintuinfluenssatilanteen hoitamiseen liittyen tiedotettiin, ohjeistettiin ja neuvottiin turkikalalla toimivia rehualan toimijoita. Toimijoiden kanssa asioimisen lisäksi osallistuttiin mittavasti sekä Ruokaviraston sisäiseen että viranomaisten väliseen asian hoitamiseen.

4.2 Valvontakäytännöt

Ruokavirasto edisti valvönnän yhdenmukaisuutta ohjeiden päiivittämisen ja laatimisen sekä tiedottamisen, kouluttamisen ja kysymyksiin vastaamisen avulla. Lisäksi rehujaosto teki vuoden aikana 8 twiittiä (@Rehufeed). Twiitit sisälsivät kulloinkin ajankohtaista tietoa mm. rehujen laatu- ja merkintävaatimuksista, markkinoinnista sekä valvonnasta.

Rehuvälvönnää tekevä rehujaoston henkilöstö osallistui useisiin EU-komission järjestämiin BTSF-koulutuksiin (Better Training For Safer Food). Koulutuksia järjestettiin verkkokursseina ja paikan päällä. Luomuaiheiselle BTSF-kurssille osallistui kaksi rehujaostolaista, HACCP ja Animal Nutrition verkkokursseille osallistui niin ikään kaksi rehujaostolaista ja yksi osallistui Agri-food fraud investigation techniques in e-commerce -verkkokurssille.

BTSF-kurssien lisäksi jaostosta osallistuttiin eläinlääkäripäiiville (myös luennoitiin), ETT ry:n ja Ruokaviraston yhteistyössä järjestämään rehuseminaariin (useita rehujaoston luentoja) sekä muihin rehuaiheisiin seminaareihin. Yksi rehujaostolainen sai valmiiksi johtamisen ja yritysjohtamisen erikoisammattitutkinnon. Rehuvälvönnäviranomaisten NordicBaltic -kokous järjestettiin Färsaarilla. Taloudellisista syistä johtuen kokoukseen pystyi osallistumaan vain yksi rehujaostolainen. Kokoukseen osallistui yhteensä 44 rehuviranomaista Pohjois- ja Baltian maista. Rehujaoston edustajan rooli kokouksessa oli aktiivinen, hän piti esityksen merkintöjen ja väittämien nettivalvönnäkampanjasta sekä toimi sihteerinä kahdessa alatyöryhmässä.

Valtuutetuille tarkastajille, luomurehutarkastajille ja ELY-keskusten rehutarkastajille järjestettiin kullekin omat koulutuspäiivät. Lisäksi osallistuttiin ELY-keskusten peltovalvönnän tarkastajien koulutuspäiivään. ELYille järjestettiin vuoden aikana neljä rehujen tilavalvönnän ajankohtaispalaveria ja yksi markkinavalvönnän tilaisuus. Kaikki koulutukset toteutettiin etäyhteyksin.

Rehujaosto osallistui toimintavuoden aikana lukuisiin eri työryhmiin, kuten tuonti, laboratorioala, luomu, etämyynti, täydentävät ehdot, eläimistä saatavat sivutuotteet, laaja lihatiimi, kansallinen seleeniseuranta, biosidit ja ELY-ohjaus.

5 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

5.1. Komission suorittamat auditoinnit

Rehuvälvönnään ei kohdistunut toimintavuonna komission auditointeja.

5.2 Muut auditoinnit

Arviointi- ja ohjauskäyntejä (AJO) tehtiin kaksi. Toinen kohdistui valtuutetun tarkastajan kuljetuskaluston tarkastukseen ja toinen valtuutetun luomurehutarkastajan tekemään

tarkastukseen. Kummallakaan arviointi- ja ohjauskäynnillä ei todettu poikkeamia valtuutetun tarkastajan toiminnassa.

5.3 Tarkastajien koulutuksesta antamat palautteet

Valtuutettujen tarkastajien koulutus järjestettiin yhteistyössä lannoitevalvonnan kanssa. Koulutuspäivä koostui rehuosuudesta, yhteisestä osuudesta ja lannoiteosuudesta. Koulutukseen osallistui 13 valtuutettua tarkastajaa ja 8 ruokavirastolaista (muuta kuin rehujaostolaista). Palautetta antoi 11 osallistujaa. Palautteen perusteella kokonaiskeskiarvo oli 4,2 (asteikolla 1-5, jossa 1=huonoin ja 5=paras). Parhaat arviot annettiin kouluttajien ammattitaidosta (ka 4,5) sekä kouluttajien esittämisen selkeydestä, ajankäytön tehokkuudesta ja käytännön järjestelyistä (ka kaikissa 4,4). Alhaisimmat arviot annettiin arvioitaessa sitä, paransiko koulutus tarkastustaitoja (ka 3,8) ja koulutusmateriaalin tasosta (ka 3,9). Tähän vaikuttanee se, että suurin osa valtuutetuista tarkastajista ja koulutukseen osallistuneista ruokavirastolaisista ovat tehneet työtään pitkään ja monen koulutettavan asian suhteen kyse on tietojen vuosipäivityksestä: käydään läpi menneen valvontavuoden tuloksia ja toteumaa sekä uuden valvontavuoden suunnitelmia ja tavoitteita. Avoimessa palautteessa toivottiin tarkastajien puheenvuoroa käytännön kokemuksista, mikä toteutettiin vuoden 2024 koulutuksessa. Lisäksi toivottiin palautetta näytteen toimitukseen, näytemäärään ja näytteenottopöytäkirjan täyttämiseen liittyen sekä kiiteltiin koulutuksen järjestämistä Teamsissa.

Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvontaa ja markkinavalvontaa tekevien ELY-tarkastajien koulutuksesta saatiin palautetta 18 koulutukseen osallistuneelta (97 ilmoittautunutta yhteensä). Kaikki osallistuneet eivät olleet ilmoittautuneet koulutukseen etukäteen. Saadun numeerisen palautteen keskiarvo oli 4,5 (18 palautetta) asteikolla 1-5 (1=huonoin, 5=paras). Parhaat arviot sai ajankäytön tehokkuus (ka 4,7) sekä kouluttajien ammattitaito, käytännön järjestelyt ja koulutusmateriaalin taso (ka 4,6). Avoimessa palautteessa kiiteltiin koulutusta ja esityksiä. Kehittävässä palautteessa toivottiin ehdollisuuden seuraamusprosentin määrittelyyn käytännön esimerkkejä.

5.4 Asiakaspalautteet

Laitostarkastuksista kerätään jatkuvasti palautetta rehualan toimijoilta. Palautteita saatiin 23 kpl, mikä on hieman enemmän kuin edellisenä vuonna. Rehujaoston henkilöstö ja valtuutetut tarkastajat tekivät yhteensä 89 tarkastusta, joten palautetta saatiin 26:sta prosentista tarkastuksista. Palautteista 26 koski Ruokaviraston henkilöstön tekemiä tarkastuksia ja yksi valtuutetun tarkastajan tekemää tarkastusta. Yhtä lukuun ottamatta kaikki palautteen antajat kokivat, että tarkastuksesta oli hyötyä toiminnalle. Kaikki palautteen antajat arvioivat tarkastuksen kokonaisuutena joko erinomaiseksi tai hyväksi. Myös tarkastajan ammattitaito arvioitiin kaikissa palautteissa joko erinomaiseksi tai hyväksi. Avoimessa palautteessa kiiteltiin yhteistyötä ja tarkastusta. Tarkastuksiin liittyvä palaute saatiin sähköisesti webropol -lomakkeella.

Ruokavirasto kerää pikapalautteita rehualan toimijoiden käyttämästä sähköisestä asiointipalvelusta Toukosta. Toukon pikapaluttekyselyyn tulee vastauksia myös muilta asiointipalvelun käyttäjiltä eli kaikki palautteen antajat eivät ole rehualan toimijoita. Palautteita saatiin yhteensä 37 kpl ja palveluun tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä käyttäjiä oli 27 % (10 kpl).

	n	Prosentti
Erittäin tyytyväinen	7	18,9%
Tyytyväinen	3	8,1%
Tyytymätön	15	40,6%
Erittäin tyytymätön	12	32,4%

Pikapalautteessa kysyttiin erikseen onnistumista seuraavissa osa-alueissa: helppokäyttöisyys, palvelun nopeus, sisällön selkeys, toimintavarmuus ja ulkoasu. Palvelun helppokäyttöisyys sai eniten positiivista palautetta (8 kpl), mutta toisaalta myös useiden vastaajien mielestä eniten kehitettävää olisi juuri helppokäyttöisyydessä (20 kpl) ja sisällön selkeydessä (20 kpl).

6 VALVONNAN RESURSSIT

Ruokavirasto vastaa rehualvonnin toimeenpanoon liittyvistä viranomaistehtävistä. Kemiallisen elintarviketurvallisuuden yksikön (KETU) rehujaostossa oli toimintavuonna käytettävissä rehualvontaan yhteensä noin 11 htv:tta. Ruokavirasto käyttää apunaan valtuuttamia ja kouluttamia tarkastajia sekä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskusten) tarkastajia. Valtuutettujen tarkastajien resursseja arvioidaan käytetyn noin 2 htv:tta (sisältäen rehualvonnin näytteenotto- ja tarkastustehtäviä, pl. luomurehutarjaukset). Htv-arvio on laskennallinen ja suhteutettu valtuutetuille tarkastajille maksettuihin palkkioihin. ELY-keskusten tarkastajien resursseja käytettiin noin 1,9 htv:tta rehujen markkina-, tila- ja tuotantoeläinten rehuja myyvien vähittäiskauppojen valvonnassa. Markkinavalvontaa tehtiin viidessä teema-ELYssä.

Tarkastajien rehuista ottamat viranomaisnäytteet analysoidaan Ruokavirastossa tai tietyissä tapauksissa Ruokaviraston hyväksymissä / nimeämässä laboratorioissa. Rehulain mukaisesti hyväksytyjä laboratorioita salmonellan määrittämiseen rehuista on kuusi. Lisäksi seitsemällä rehualan toimijoiden omavalvontalaboratoriolla on Ruokaviraston hyväksyntä salmonellan tutkimiseksi lakisäätelisistä omavalvontanäytteistä. Kemialliset määritykset ja muut mikrobiologiset tutkimukset tehdään pääsääntöisesti Ruokaviraston tutkimuslaboratoriossa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuslaboratorio tekee kuitenkin rehujen viranomaisnäytteiden dioksiini- ja PCB-yhdisteiden sekä PFAS-yhdisteiden määritykset.

Rehualvonnin virat olivat lähes täysimääräisesti täytettyinä valvontavuoden aikana, minkä johdosta valvontasuunnitelman mukainen valvonta pystyttiin toteuttamaan käytännössä täysimääräisesti, vaikka vuoden varrella tuli eteen myös useita ennakoimattomia ja hyvin

työllistäviä erityistilanteita. PFAS-yhdisteiden esiintymiseen rehuissa liittyvä selvitystyö työllisti myös tämän valvontavuoden aikana. Lintuinfluenssatilanteen hoitaminen turkisalalla toimiviin rehualan toimijoihin liittyen työllisti hyvin merkittävästi heinäkuun puolivälistä alkaen. Lemmikkiruokaan liittyvä vakava erityistilanne vei merkittävän osuuden noin kuuden rehujaostolaisen työajasta vuoden kahden viimeisen kuukauden aikana. Tapauksen hoitamisen lisäksi rehualvonnan resursseja vei tapaukseen kohdistunut suuri mediakiinnostus. Myös toimijoiden omavalvonnassa todetut salmonellat työllistivät jaostoa. Salmonella- ja muiden erityistilanteiden hoitaminen priorisoituu korkealle jaoston toiminnassa ja jos tapauksia on valvontavuoden aikana paljon, se vaikuttaa suunnitellun valvonnan toteutumiseen ja/tai työaikakertymiin. Tämän valvontavuoden aikana se vaikutti työaikakertymiin. Henkilöstön venyminen ja jaksaminen oli yleisesti ottaen äärirajoilla erityisesti valvontavuoden loppupuolella.

Sähköisen asioinnin kehittämiseen käytettiin suunnitellusti hyvin paljon resursseja. SALLI-hankeen vuosi-ilmoitusosio ja sähköinen näytelähetä sekä Qlikin jatkokehitys analyysituloraportin saamiseksi avoimen tiedon portaaliin olivat kriittisessä ja työllistävässä kehitysvaiheessa valvontavuoden aikana. SALLI-hanke on Ruokaviraston Elintarvikeketju- ja laboratorio- ja tutkimuslinjan yhteinen sähköisen asioinnin kehittämiseen liittyvä hanke, johon rehujaosto osallistuu. SALLI-hankkeessa kehitetään rehualvonnan sähköisen asioinnin palveluja, kuten vuosi-ilmoitustietojen kirjaaminen toimijan toimesta suoraan sähköiseen palveluun, rehualan alkutuotannon toimijoiden sähköinen rekisteröityminen ja asiointi, todisteellinen tiedoksianto sekä hyväksymishakemusten sähköistäminen. Myös tuotevalvonnan näytteenottopöytäkirjan sähköistäminen on hankkeen työllistävällä. Edellä mainituista SALLI-hankkeen alaprojekteista rehujaostoa työllisti erityisesti rehualan toimijoiden vuosi-ilmoitusten sähköistäminen, jonka ensimmäinen versio saatiin toimijoiden käyttöön kesällä. Lisäksi rehujaosto osallistui omalta osaltaan sähköisen näytteenottopöytäkirjan edistämiseen. SALLI-hankkeelle kirjattiin valvontavuoden aikana rehujaoston työaikaa yhteensä 116 henkilötyöpäivää (843 tuntia).

SALLI-hankkeen lisäksi panostettiin Qlik -raportointityökalun kehittämiseen sekä käytössä olevien järjestelmien ylläpito- ja kehittämistyöhön. Erityisen paljon työtä tehtiin pdf-muotoisen viranomaistutkimusten analyysituloraportin korvaamiseksi avoimen tiedon portaalissa julkaistavilla analyysituloksilla. Kehitystyössä päästiin hyvin pitkälle ja ensimmäinen versio julkaistaan keväällä 2024. Sähköisen asioinnin ja raportoinnin kehittämiseen ja ylläpitoon liittyvä resurssitarve on ollut jatkuvassa kasvussa.

Ruokaviraston nettisivujen rehusivuihin liittyvä uudistustyö saatiin lähes valmiiksi. Rehusivujen uuden sivuranteen kehittäminen ja sisällönmuokkaaminen vaati paljon työaikaa. Uudet sivut julkaistiin asiakkaille joulukuussa. Vanhan sivurakenteen mukainen sivusto on kuitenkin vielä näkyvillä ja käytettävissä uuden rinnalla, eikä kaikkia vanhoja sivuja ole vielä ehditty siirtää uuteen rakenteeseen.

Ruokaviraston ja siten myös rehualvonnan resurssit ovat vähenemässä. Jo nyt tiedetään, että rehualvontaan käytettävissä oleva resurssi on pienempi tulevana vuonna. Resurssien väheneminen tarkoittaa tehtävien karsimista. Karsimisella on vaikutuksia valvontaan sekä

rehualan toimijoiden, kuluttajien ja sidosryhmien neuvomiseen, ohjeistamiseen ja ohjaamiseen.

7 MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN

Rehualvannon ykkösprioriteetti on elintarviketuotantoeläinten rehujen valvominen, koska niillä on suora yhteys elintarviketurvallisuuteen. Priorisointia ja sen mukaista rehualvannon resurssien kohdentamista haastoivat valvontavuonna lintuinfluenssatilanne ja lemmikkiruokaan liittynyt erityistilanne. Lintuinfluenssatilanteen johdosta turkisalan rehualan toimijoiden valvontaan jouduttiin käyttämään rehualvannon työpanosta merkittävästi suunniteltua enemmän. Vastaavasti lemmikkiruokaan liittyneestä erityistilanteesta johtuen käytössä olevista resursseista merkittävä osa jouduttiin loppuvuonna kohdentamaan tapauksen hoitamiseen. Tiukentuneesta talous- ja resurssitilanteesta johtuen vastaavanlaisia erityistilanteita ei voida jatkossa hoitaa samalla tavalla eikä yhtä suurella panostuksella.

Rehualan toimijoihin kohdistuvat laitostarkastukset toteutetaan ELMO-tietojärjestelmässä luodun riskiperusteisen suunnitelman avulla. Jos rehua valmistetaan vain omaan käyttöön, toiminta on pakkaamista tai toiminta on erittäin pienimuotoista, jätetään tällaiset kohteet jatkossakin tarkastusten ulkopuolelle. Tarkastettavien rehualan toimijoiden määrä säilyy edellisen vuoden tasolla. Valvontavuoden tarkastuskäynneistä noin 30 % tehdään ennalta ilmoittamatta niitä varten laaditun, hieman suppeamman tarkastuskertomuslomakkeen avulla.

Rehujen viranomaisnäytteiden määrä säilyy edellisen vuoden tasolla. Näytteenottoa kohdennetaan siten, että rehunäytteistä on mahdollista tutkia mahdollisimman laajasti erityisesti kemiallisia haitallisia ja kiellettyjä aineita. Kemiallisten multimenetelmien käyttö valvonnassa lisää yksittäisestä rehunäytteestä tehtävien analyysien määrää. Rehualvannon yksittäiselle näytteelle tekemä riskiperusteinen analyysien määrittely on rehujen tuotevalvonnassa siten ensiarvoisen tärkeää. Tämä tuotevalvonnassa riskiperusteinen kohdentaminen lisää osaltaan rehujen valvonnan vaikuttavuutta.

Elintarvikeketjun rikollisuuden torjuntaan ja etäkaupan valvontaan panostetaan Ruokavirastossa, mikä näkyy myös rehujaoston toiminnassa. Rehujaostossa petoksellista toimintaa ja harhaanjohtamista pyritään ehkäisemään ja tunnistamaan sekä tuotevalvonnassa että toimijoiden valvonnassa. Rehualvonta tekee jatkossakin yhteistyötä mm. Tullin ja elintarvikevalvonnassa kanssa. Etämarkkinoinnin valvonnassa valvontaa tullaan resurssien puitteissa jatkossakin kohdentamaan erityisesti hevosten ja lemmikkieläinten rehujen markkinointiväittämiin. Valvontaa kohdennetaan kotimaisten rekisteröityjen rehualan toimijoiden internetsivustoihin. Valvonnan kohdentaminen internetsivustoihin mahdollistaa suurempien kokonaisuuksien ja useampien tuotteiden valvomisen samalla kerralla. Samalla markkinavalvonnan yksittäisiin tuotteisiin kohdistuvaa näytteenottoa ja analysointia joudutaan jatkossakin pitämään alhaisella tasolla, rajallisista resursseista johtuen.

Sähköisen asioinnin kehittämiseen panostetaan merkittävästi myös tulevina vuosina (ks. kohta 6 Valvönnän resurssit). Panostamismahdollisuudet riippuvat kuitenkin paitsi käytettävissä olevasta resurssista, myös IT-budjetista. Tavoitteena on toiminnan tehostaminen pitkällä aikavälillä. SALLI-hanke kestää useamman vuoden ja jakautuu erilaisiin osaprojekteihin. Rehujaostoa koskevista osaprojekteista vuonna 2024 priorisoidaan vuosiluomituksien sähköistämisen jatkokehittäminen. Sähköisen näytelähetteen kehittäminen saataneen valmiiksi ja käyttöön. Muiden rehuvälvönnän osaprojektien edistyminen on kiinni hankkeen kokonaisresursseista. Niiden toteutuminen vaikuttaa tällä hetkellä epätodennäköiseltä. Vuonna 2024 keskitytään keskeneräisten osaprojektien jatkokehittämiseen ja mahdollisuuksien mukaan loppuun saattamiseen. Rehuvälvönnä on omalta osaltaan mukana myös luomuvälvönnän sähköisen tarkastuslomakkeen (Luova) sekä hinnastojärjestelmän kehittämisessä.

Ruokavirasto jatkaa Qlik -raportointityökalun kehittämistä. Vuonna 2024 saadaan käyttöön avoimen tiedon analyysitulospörtäali, joka korvaa nykyisen vuosittain julkaistavan pdf-muotoisen analyysitulospörtän. Testaaminen ja virheiden korjaaminen jatkuu ensimmäisen version julkaisun jälkeen. Avoimen tiedon analyysitulospörtäali helpottaa analyysitulosten lajittelua ja hyödyntämistä erityisesti sidosryhmissä. Qlikin kehitystyö helpottaa myös erilaisten yhteenvetöjen tekemistä sekä riskiperusteisen välvönnän suunnittelua ja toimeenpanoa. Qlikiä hyödynnettiin merkittävästi myös tämän raportin tekemisessä. Qlikin kehitystyö liittyy keskeisesti tiedolla johtamiseen ja Elmoon tallennettavan tiedon tehokkaampaan hyödyntämiseen. Kehitystyö vaatii usean jaostolaisen panostusta myös seuraavien välvönnävuosien aikana. Qlikistä on jo tullut hyvin keskeinen rehuvälvönnän työkalu, mistä johtuen jaostolaisia osallistuu kattavasti Ruokaviraston järjestämiin Qlik-koulutuksiin.

Rehulain kokonaisuudistus toi välvönnälle mahdollisuuden käyttää uusia työkaluja. Näitä ovat mahdollisuus toimijaa koskevaan veloitteidenhoitoselvitykseen sekä toimivalta määrätä seuraamusmaksuja ja sulkea internet-sivuja. Harmaan talouden selvitysyksikön (HTSY) kanssa jatketaan rehulain 18 §:n mukaisia menettelyjä veloitteidenhoitoselvitysten tilaamiseksi ja rehualan toimijan luotettavuuden selvittämiseksi. Veloitteidenhoitoselvityksistä saatuja tietoja käytetään mahdollisuuksien mukaan hyväksi riskiperusteisen välvönnän suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Rehuvälvönnän perustyön hoitamista haastaa viraston tiukan taloustilanteen lisäksi erilaisten erityistilanteiden korostuminen. Niin sanottujen perinteisten salmonellaan liittyvien erityistilanteiden ohella on noussut esimerkiksi raaka-aineisiin ja kansainväliseen rehualan toimintaan liittyviä erityistilanteita ja haasteita, jöiden hoitaminen operatiivisen perustyön ohella tulee olemaan haaste jatkossakin. Kotimaisten lemmikkieläinten ruokien valmistajien määrä on kasvanut ja tuotevalikoima laajentunut lähivuosina, mikä on kasvattanut myös välvönnän tarvetta.

Tiukasta resurssitilanteesta ja lisääntyneistä yhteydenotoista johtuen rehujaostossa jouduttiin tekemään linjaus, jonka mukaan lemmikkieläinten ruokia koskeviin

yksityishenkilöiden yhteydenottoihin ei enää pystytä vastaamaan. Yhteydenottojen sisältö kuitenkin huomioidaan valvonnassa. Lemmikkieläinrehuun liittyvissä ongelmatapauksissa kuluttajat ohjataan automaattivastauksessa olemaan yhteydessä rehun ostopaikkaan, valmistajaan tai maahantuojaan. Valmistajalla ja maahantuojalla on vastuu rehuja laadusta ja turvallisuudesta. Tätä palvelutason heikennystä pyritään korvaamaan aloittamalla rehuaiheisen uutiskirjeen julkaiseminen ja päivittämällä tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan nettisivujen Usein kysytyä rehuista -sivua. Resurssien väheneminen tulee väistämättä vaikuttamaan valvontaan sekä rehualan toimijoiden, kuluttajien ja sidosryhmien saamaan palveluun.